

ACC. N:R M. 11763:143.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Dessa bestå vanligast af långa takstegar, trädpumpar, "vigra-
korgar" och sädeskoffor allt som de sjelfve fabriseradt.
Denna rörelse fortsattes på det gamla viset och har troligen
pågått i århundrade, emedan samma har fortsatts från far till
son i många generationer.

De förändringar som skett under de sednaste 70 a 80
åren, hvilka alla som då lefvat varit med om, är bank- och
penningrörelsen icke den minsta. Benämningen å mynten t.ex.
äro helt annorlunda. Förr var det rixdaler rixgäld rixdaler
banko, rixdaler spesie hvars valörer jämfört med kronor voro
följande: en rixdaler spesie lika med fyra kronor; närmaste
storlek var två rixdalern lika med två kronor, dernäst en
rixdaler lika med en krona. Sedan blandades de närmaste
förut gällande myntslagen med ofvannämnda i den allmänna rö-
relsen, därför att de fortfarande voro gångbara. Dessa besto-
do af fyra dalern som var lika med sextiosju öre, tre dalern
eller tjugofyra skillingen, lika med femtio öre, en plåt el-
ler sexton skilling lika med trettiotre öre, tolfskillingen
lika med tju²ofem öre, närmast derefter var en daler som var
lika med sjutton öre, den sista och minsta silfvermynten var
sex skillingen som gällde lika med tolf öre. Der efter var
det s.k. skiljemyntet, som bestod af koppar, den största af
dessa var sex skillingen af samma valör som förenämnde sex

ACC. N:R M. 11763:144.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skilling af silfver, derefter kom tre skillingen som hade ett värde jämfört sex öre.- Man och man emellan användes vid vaxling en äldre gällande myntsort, som var från föregående tid, nemligen en rubbel lika värde med fyra öre.- Närmaste storlek var en skilling banko jemte ett annat mynt som gälde lika, men var till formen olika - något tunnare och af äldre myntsort de s.k. sex styfrarne: detsamma som tre öre i nu gällande myntvärde. Samma form hade en skilling rixgäلت och lika med två öre, närmast i värde var ett mynt som gällde för tre styfver och af samma sort som förenämde sex styfrarne, likaledes var halfannan styfverar och två styfvar från samma tidskede-präglade under - så var det också med en styfvarne, som var i värde med ett halft öre, slutligen var det runstycke som det gick tolf på skillingen d.v.s. man fick tolf stycken för två öre i våra dagars myntsort. Sedel mynten vore äfven af ganska liten valör. Den minsta sedeln gällde endast för sex mark lika med tjugofem öre. Den var tryckt på vanligt vitt ganska löst papper, som nästan liknade läskpapper, der var en hel del att läsa på denna lilla sedel, blandt annat stod: Den som förfalskar eller efterapar denna sedel han skall vara hängd.

Det varade ganska länge innan systemet dalersräkningen upphörde, isynnerhet om det gällde ingåendet af större affä-

ACC. N:R M. 11763:145

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

rer, såsom hemmanshandel: Då uttrycktes det med så och så många tusen daler, ända till det nådde ett hundra tusen daler, som var en tunna guld och lika med sextontusen sexhundra och sextiosex kronor och sextiosex och två tredje dels öre: :/ 16, 666: 67 :/: .

Penningen som i alla tider varit förmedlare vid varuutbytet man och man emellan, liksom rättade sig efter det system eller rättare de system som var gällande under vissa tidsperioder samt dervidlag passade väl in i förhållandena. T.ex. vid sexdelningen både i ytmått (såsom Tunnland sex skeppland, ett skeppland sex kappland) och i rymdmått likaledes: en tunna lika med sex skeppor, och sex kapper lika med en skeppa. Det passade då bra med att en riksdaler var delad med sex daler då priset skulle underhandlas om varor som också delades i sex delar. Den lagliga räntan för utlånta penningar var också sex procent. Nu sedan metersystemet kommit till användandet d.v.s. tiotalsdelningen, är det den gamle rixdalern som fått benämningen krona och fördelad i ett hundra öre; för den skall passas det förträffligt in på nästan allt. Huru länge dyngnet skall fördelas i tjugofyra timmar får "tiden" utvisa, liksom åtta timmars arbetsdagen, som också tager afstånd från det annars i allo bekväma metersystemet.

Nu är nästan all byteshandel med varor upphörd och af-

ACC. N:R M. 11763:146.

146
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

färslifvet sådant både i stad och på landsbygd, att det är bara att köpa eller sälja mot kontanta penningar, därför äro dessa kommit mera i rörelse än fordom. Banker har uppstått af alla-
handas slag. Sparbanker äro upprättade, så att säga, öfverallt der det ansetts vara af behofvet påkalladt. Förr då en landt-
brukare skulle skaffa något kapital, att hjälpa ett eller flera af sina vuxna barn med, då dessa skulle sätta eget bo, var det att vända sig till Hypotheksföreningen i Lund för att erhålla lån på sitt hemman hvilket nästan alltid på den tiden var gra-
vationsfritt, men der var så många omständigheter och formali-
teter som skulle iakttagas innan ett sådant lån blef beviljad, att det nästan fordrades juridiska kunskaper till för att kunna erhålla ett dylikt lån. Det föreföll sig ganska både dyrbart och besvärligt att på den tiden sätta sig i skuld. Den enne lärde af den andre, så att den saken blef tyvärr ganska allmän, och nu deremot är det högst sällan att något hemman är gravations-
fritt. I den s.k. gamla tiden behöfdes sällan några penningar. Utskylderna erlades "innatura" med produkter som alstrades i hemmet såsom säd och kreatur. Embets och tjänstemännen erhö-
llo sina löner på detta sätt, att Presten skulle räkna sädesskyldar-
ne om hösten och egde rättighet att peka ut var trettionde (Det-
ta kallades: stråtionde) som skulle köras till prestgården; så skulle han hafva qvi/ktionde af alla husdjur: med hvart tionde

ACC. N:R M. 11763:147.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

föl, hvart tionde kalv, får , gris, gås anker och höns. Dessutom skulle aflämnas julmat och påskmat i prestgården.- Dessa skulle bestå af s.k. "godsaker" såsom ett par mycket stora siktebrödkakar, en läcker stekt skinka, ett dito saltadt och rökadt "lammalår", om påsken skulle ett par tjog egg medfölja de fina påskakakorna. Ju större hemmanet var, hvarifrån dessa uppräknade brödkakorna m.m. kommo, desto större skulle också allting vara. Klockaren erhöll också sin lön i spannmål, men det var tröskad säd, som levererades efter hemmatal, af hvar och en åbo. Någon tionde fick icke han, men jula- och påskamat bars också till honom, men detta var i ringa värde mot vad prästen fick. Så var det en post som endast klockaren var berättigad till, neml.: "tigga to" som han kallade "taga upp ull", men denne fick han sjelf gå och hämta, på det sätt att han spatserade från gård till gård med en ganska vit s.k. "tvärpose" öfver den ena axeln, som blef, liksom klockaren sjelf, ganska fullproppad för hvarje dag denna expedition pågick. Denna sak hade gammal hävd. Skollärarens lön var alls icke bestämd, utan dett berodde mest på föräldrarnas till skolbarnen goda vilja. Wissierligen, sedan förordning utkom att skolor skulle hållas i hvarje församling, beslutades och bestämdes på sockenstämma att äfven skolmästaren skulle hafva en bestämd årlig lön, som också bestod af spannmål innatura. Inom denna ort, som jag känner till och har tyd-

ACC. NR M. 11763:148.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ligt i minne af voro nästan alla skollärlarne afskedade gamla militärer, jag kan uppräknä en hel del. Här var gamle Modig i Träa, Drill i Hästenslöf och Åkerman i Norrhviddinge alla dessa hade varit husarar vid Landskrona sqvadron. Åkerman flyttade snart till Gryttinge som lydde under Trolleholm och fick platss som skolmästare der med större löneinkomst. Efter honom kom till Norrhviddinge som skolmästare från Åhlstorp, en f.d. korporal Dahlmann hvilken skref en särdeles fin och vacker handstil. I Dagstorp var Hörstedt skolmästare i många år. Hörstedt hade tjennat husar vid Mörnerska regimentet i Malmö. Hade varit med i slagget vid Börnhoft 1814. På gamla dagar utgaf han en liten bok: minnesanteckningar från der han varit med i kriget 1814.- Att Åkerman flyttade till Gryttinge var icke allenast den högre lönen, som dref honom dertill, omtalte de gamle. Det var en för Åkerman otreflig händelse som gjorde att han icke längre triffdes i Norrhviddinge. Han hade nemligen börgat att hålla skola innan han tagit afsked från krigstjensten, socknens klockare tyckte förmodligen icke, att detta passade, isynnerhet emedan det var på sätt och vis ett ingrepp i hans rättigheter eller förtjenst: att "lära barn att två och två det är fyra" om han skulle allt annat bestyra? Fördenskull hade han sagt något om denna sak som icke heller Åkerman tyckte om och derfor tillrättavisade han på något sturskt sätt klockaren i mångas närvaro, att han krusade

ACC. N:R M. 11763:149.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

icke en "sådan gråpase". Denne sednare som ansågs stå ett steg högre på samhällstrappan än en gemen husar, därför anmäldes han för ryttmästaren som bodde på Årups boställe vid Billeberga. Åkerman blef ditkallad dömd och bestraffad för denna missgärning med trenne "asprygel" af en korporal som var beordrad dertill och van vid sådan afbasning.

Ej heller gick der många penningar till löner åt den indelta militären-soldater eller husarer- medan dessa äfven erhö-
lo endast spannmål i lön med tillägg af femton kronor om året i s.k. sparbankspenningar, hvilka skulle innestå i någon sparbank, så länge tills afsked togs; detta skedde vanligast efter trettio-
års tjenstetid, i förening med femtio lefnadsår. Efteråt erhö-
ll den, som oförvitligt fullgjort sin ganska långa tjenstgöring en
årlig pension af staten med trettio kronor, som höjdes något
hvert femte år.- Dugde han då också till skolmästare ansågs en
sådan person vara "godt i behåll". Allt tröskningsarbete verk-
ställdes af "pundtröskare" som till största delen var hallänin-
gar, hvilka kommo hit till Skånes slättbygd på höstetid och
blefvo kvar tills detta arbete var fullgjordt och kunde ibland
dröja ända in på våren, då det var rika skördar. Dessa tröske-
män bevarade ständigt den gamla traditionen: att de alltid gjor-
de ett försvarligt och ärligt arbete på tröskelogan och de sökte
få så stor förtjens sig göra lät af detta enformiga ganska styfva

ACC. N:R M. 11763:150.

150
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

arbete. Om möjligt skulle de hafva sina pundskeppor spannmål-
var trettionde tunna- med sig hem till Halland, emedan på den
tiden derstädes, var icke mycken jord odlad, alltså var det af
behofvet påkalladt att få sin säd med sig till sina efterläng-
tade anhöriga. Vanligast hade de ackorderadt då de togo sig
trösket på att få skjuts till tröskelönen åtminstone upp till
Laholm en för öfrigt ganska dryg transport. Men så hade vi ett
lass präktig bokved i retur till vårt hem igen.

Ortens egna arbetare, de s.k. husmännen bekommo icke hel-
ler några kontanta penningar för sina arbeten, åtminstone icke
något vidare, utan dessa erhöello foder till ko och får samt
skjutsar efter eldbrand; satt potatis fritt; sått lin o.s.v.
Här skulle penningar till kronoskatt och kyrkotionde samt brand-
försäkringsafgift; dessa poster voro oundvikliga. Så tillgick
det nästan oförändrad ända till 1863 då kommunalförordningen
trädde i kraft. Samtidigt förändrades lönesystemet från spann-
mål in natura till kontanta penningar till alla. Här nörijade
också blifva bättre tillgång på penningar. Jorden var i allmän-
het då nymärglad och torrlagd (visserligen oftast med öppna
diken) - så att den gaf goda skördar. Mycken säd såldes till
Landskrona och Hälsingborg därför att det blef stundom godt om
penningar, och anledning till att sparbanker bildades äfven på
landsbyggden här å Landskronaslätten. Den första var Onsjöhärads

157

sparbank, som i dagligt tal kallades Trollenäs sparbank, det var år 1861.- Denna bank hade sina sammanträde i många år på Trollenäs och Baron Trolle lade sig också mycket ut för denna banks framgång: Fri lokal på herregården för dess sammanträde. Till at börja med åtog han sig att förränta det belopp som icke uttogs eller blef bortlånt ifrån det ena sammanträdet till det andra. Detta gjorde att denna sparbank kom så fort i gång och då den i öfrigt skötts väl är denna den största och troligen blir den alltjemt blandt dessa 10 st här i Rönnebergs domsagan. I de fordna tiderna befarade man icke några arbetsinställelser, emdan man skötte i hemmen nästan allting sjelf, endast möllaren var man något beroende af, men några penningar slapp man att erlägga till honom, emedan han egde rättighet att taga lagstadgad tull: två kapper af tunnan för malning af säden som sändes till qvarnen. I hvarje boningshus fanns bakugn och "innemurad" gryta för bryggd och tvätt, hvarje husmoder såväl prestfrun, som nämndemansmorän och husmansqvinnan icke allenast förstod att ordna bak och bryggd m.m. utan de deltog oftast sjelfva i arbetet vid dess utförande, ty då var allting "tackadt och betalt" hette det. Korn till malt hade man sjelf, hvilket man beredde till malt i egen - eller gemensamt med grannen - malttorkehus: "kölnehus" var vanligaste benämningen; icke heller till detta erlades några penningar. Möllaren, hvilken jag nämnde att landtbru-

karne var i beroende af, var i flera afseende en rätt respektabel personlighet. För det första så var han icke utsatt för så hårdt och ansträngande dagligt slit, som alla andra voro underkastade, för den skull var han jämförelsevis ledig och lätt i sina kroppsrörelser, men ändå mer än andra öfvad och vand vid att taga i och lyfta tunga börder såsom tunga spannemåls- och mjölsäckar och att han därför ansågs ega stora kroppskrafter, detta hade stor betydelse i dessa dagar. Skötte han sig också bra i ekonomiskt hänseende, så krusade alla för honom. Oaktadt han vanligtvis icke kunde eller viste mer än andra var det han (Möllaren) som vid gästabuden alltid skulle sitta närms prästen. I kyrkan hade möllaren sin platts ytters i stolen. Var der än så fullsatt så trängde han sig ned der han brukat sitta, och andra som kommit förut måste gå och söka sig platts i angränsande bänkar. Detta yrke hade en borgerlig prägel från äldre tider, de arbetsbiträde der voro benämndes icke drängar utan de kallades "svenner" - förmodligen ett namn från den tid Skåne hörde till Dannemark. Det är detsamma som gesell på svenska. Det heter ännu t.ex. vid Löddeströms gamla qvarner: mäster svän och ansvän; är der flera sntällda är deras titel endast möllesven.

Fordom, jag menar för 60 a 70 års tid sedan, var det icke så sällsynt att herrar prostar - med hvilken titel nästan alla

ACC. N:R M. 11763: /53.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kyrkoherdar benämndes i biskop Faxes tid - voro ganska otillgängliga eller rent af ogina mot sina församlingsboar, då dessa kommo i något ärende, då det gälde någon embetsåtgärd. Det ansågs nästan som en nåd att få träffa och sjelf tala med prosten, emedan han i vissa afseende icke värderade folket stort mera än om de voro levande boskap. I kullabygden hade en f.d. professor fått förslagsrum och vald till ett mycket godt pastorat i s.k. reträtt platts= pensjon, såsom det på den tiden icke så sällan hände. Detta pastorat sköttes i det hela taget af ständig tillförordnad pastors adjungt, så att professorn hade föga att skaffa med den egentliga själavården. Någon gång kunde det likväl hända då pastorn tillfälligtvis var bortrest på några dagars tid, att professorn sjelf måste mottaga sina församlingsboar, då det gällde sådana ärende som icke kunde uppskjutas, men vid sådana tillfällen var det icke synnerligt behagligt att aflägga besök i prästgården. En gång hände det sig så att en landtbrukare - bonde s. k. - måste fara till presten för att anmäla sin faders död; det spörjdes emellertid att pastorn var bortrest och att professorn sjelf tog emot; själringning skulle ju verkställas och anmälan derom måste ske. Det gick rakt icke an att försöka gå dirikt till hufvudingången och utan vidare knacka på der, utan han gick till köksdörren och bad om att få komma till prosten och anmäla dödsfallet, som skett i hans hem. Husmamsellen

ACC. N:R M. 11763 : 154.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

181

—

som var i köket gick och kom strax tillbaka, sade att hon skulle öppna stora ingången och då kunde han få tillträde genast. Då han inträtt i pastorsexpeditionsrummet och ville hälsa erhöll han frågan: vad vill du. Jo, skulle säga ifrån till herr prosten att min far är död i dag. En skarp och tilltalande blick ställdes på den besökande varför denne upprepade: far har dött i dag herr prost. Ja, det har jag hört och han var väl icke odödlig, för resten är jag icke prost ditt nöt, jag är professor. Efter diverse underhandlingar om ringning och begrafning m.m. ställdes frågan: hvad blifver jag skyldig herr professorn. Du blifver ingenting skyldig utan du skall betala strax, men en annan gång då du kommer i dylikt ärende t.ex. då din mor dör, så kom hit innan jag ätit middag, kom ihog det. Fast det icke varit i så hög grad af oförskämdheter som utöfvades af prostarne i allmänhet, så fanns det ändå åtskilliga som helst ville det skulle gå i samma tonart då det gällde ärenden som skulle verkställas i pastorsexpeditionen. Ett exempel vill jag här anföra som tyder derpå: En gammal korporal vid husarerna, som kom i något kyrkligt ärende till sin kyrkoherde, gick icke till köket utan direkt till hufvudingången och knackade på dörren till expeditonsrummet, då en barsk röst ropade: stigin! varpå korporalen öppnade dörren och började stega på, men då han endast fått det ena benet inom dörren skrek presten: vad ska du! varpå korporalen svarade: jag

ACC. N:R M. 11763: 155.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skall först stänga dörren, sedan skall jag göra ställningssteg och hälsa, derefter skall jag i höflig ton framföra mitt ärende; så har jag lärt och sjelf har jag lärt andra som derom varit i behof. Allt detta sades i så bestämt ton och takt, så att presten efter den dagen lät tala med sig utan att på förhand taga reda på hvad de skulle, som kommo i dylika ärende under expeditionstiden innan de hunnit stänga dörren. Numera är det högst sällsynt att icke presten är tillmötesgående och tjenstvillig vid alla tillfällen då det gäller förrättningar angående tid och platts m.m. Det nästan märkes att de haft en helt annan skola än förut emedan det visar som om de hade en annan åsigt om sin kallelse. Det är högst få undantag som vill följa den gamla sjelfhersherskare- principen, utan tvärtom vill upplysa folket om såväl deras rättigheter som skyldigheter; för resten den som beter sig annorlunda, blifver det värst för honom sjelf, isynnerhet om hans framtid är beroende af folkval, ty då kommer otvifvelaktigt det gamla ordspråket att verka och besannas, nemligen: Ryktet går för mannen och i följd deraf har han aldrig något i den vägen att bekomma.

I följd af de lättare kommunikationerna såväl till lands som till sköss har dessa utan tvifvel varit den största orsaken till de många förändringar som skedt med nästan allting under de sednast 60 à 70 åren både i stad och landsbyggd, isynnerhet

på landsbyggden. Högst sällan att någon flyttade från en socken till en annan, om det var möjligt att "sutgänge" kunde beredas der man var född, ty der ville man hållst blifva för alltid och flyttade icke gerna; så var det såväl med hemmansegarens som husmansbarnen. Ofta fanns det äldre personer, isynnet bland qvinnorna som aldrig besökt någon stad eller ens sett någon sjö, så framt de icke hade sina hem i dess närhet d.v.s. på mindre än en mils afstånd derifrån. Här på orten nöjde ungdomen sig med att en gång om året att fara till Annelöfs marknad; dels för att se världens beskaffenhet, dels för att göra inköp af nödiga husgerådsaker, om dylika behöfdes. Marknadslifvet var uteslutande för ungdomen hvad nöjena beträffade.

En annan sak var det att vara närvarande vid halshuggningen som tyvärr förekom icke så sällan; då ville alla vara med. Det påstods att det ackorderades vid städje tillfällen att tjernarne skulle hafva fritt vissa halshuggnings-dagar årligen. Detta ansågs deremot vara nyttigt både för unga och gamla, såsom en varning, till straff, till tuktan bättring och rättfärdighet.

Af samma skäl var det lika nödvändigt att åskåda spöafstraffningen hvarmed de manliga vemergälde sina synder, eller åse risbastun som de qvinliga brottslingarna fingo hålla tillgodo med. Dessa straff meddelades i allmänhet för tjufnadsbrott-antalet par spö, var beroende af det stulna värde - högs 40 par.

3 ett mindre, hette det, men för mordbrand var det halshuggning. För dråp i hastigt mod var det "hel mans bot = 100 riksdalers böter"; skedde det efter gräl som ansågs att den dödade sjelf varit vållande till förslog det med 50 riksdaler, som var "half mans bot". Dessa straffmetoder kostade icke staten så synnerligt mycket. Det hette "lif för lif". Några vidare undersökningar om delikventernas sinnesbeskaffenhet eller tillräknelighet fästes det icke mycket afseende vid. Manierna fjäskades der alls icke med på den tiden.

Ifrån ännu äldre tider (har man hört omtalas) då penningarne hade stort värde, voro böterna icke högre än 25 öre, efter nytidens myntvärde, för den som dräpte en s.k. ärelös eller fågelfri person. (En som gjort falskt vittnesmål) = försvurit sig, som det hette, fick derefter titeln: "sex marka karl". Kom en sådan i gräl, så der blef slagsmål och han råkade få för hårdt så att han dog, vore för dråparen icke större ansvar än att pun- ga ut med sex mark för händelsen.

Denna sednaste beskrifna sak om "sexmarkakar" har jag visserligen aldrig någonsin förut sett verken i tryck eller skrift men mången gång af de gamle hört berättas att så varit förhållandet i forntiden, och jag tror att detta varit förhållandet i äldre tider, annars vore det besynnerligt om en så allvarsam och viktig sak hvilken gällde em medmenniskas lif skulle helt

och hållet vara uppdiktad.

Om Lennart Persson i Åhlstorp, som jag förut beskrifvit
lefver ännu, fast det är öfver 100 år sedan, några af honom
fälda yttrande vid tilldragelser der han varit medverkande, som
jag också skall berätta, emedan de blifvit s.k. ordspråk efter
honom. Gud välsigne oss! sa Lennart då han satt i Heljarps å.
I fordna tider förekom det på visa ställen, såväl vid saxån som
löddeström att det saknades broar, men så var der i stället prå-
mar tillgängliga, för att sammanbinda trafiken å landvägen vid
bägge sidor om ån. Dessa pråmar tillräkligt långa och breda,
gjorda af plank, inrättade så att man kunde köra från vägen di-
rikt in på pråmen och af densamme när den kom till andra sidan
om ån. Vid pråmarna voro alltid anställda kraftiga män, pråmkar-
lar, som skötte öfverfarten, och det gick till på så sätt, att
vid färjestället, som det hette, var en grof trädpåle vid varje
sida om ån som en bastand kabellina var fästad vid och spänd
tvärs öfver ån. Medelst denna lina drogs pråmen af karlarne från
den ena sidan till den andra endast med händerna då de stodo

på pråmen. Dessa "pramkarlar", som de benämndes, hade alltid en viss respekt, lät icke gerna kommendera sig att raska på, utan det fick gå så fort det behagade dem att "asa" fram. Det skulle erläggas en af lag stadgad afgift för var och en som skulle åka öfver, allt efter det transprterade godsets skrymmande och tyngd; lades det till några extra runstycke, dessutom kunde det möjligen gå litet fortare att komma öfver.

Då Lennart Persson en gång kom körande från Landskrona mot sitt hem ganska sent en efterhöstdag och stannade vid prämstället, befann sig pråmen med sin besättning vid andra sidan ån. Om pramkarlarne slumrat till eller de annars icke voro benägna att höra hans rop om att blifva pråmad öfver, talade dessa icke om, men Lennart längtade efter att komma hem till de sina, tyckte och tänkte det går att låta hästarne simma öfver, jag kan också sjelf simma om det kniper, ock det gör ingenting att der är djupt; vagnen är helt och hållet af träd till och med axlarne voro på den tiden äfven af träd, så att allt flöt; ej heller hade han några varor i vagnen som aktade väta, så det nog komme att gå bra. Hästarne fingo hvars ett rapp af snärten och marsch ut i ån. Personer som åsåg händelsen ropade: är karlen galen, men Lennart tyglade och körde på hästarna och sa Gud välsigne oss. Allt gick lyckligt och väl. Ingen följde exemplet och gjorde detta efter. "Jag fick malet hem med mig", sa Lennart. Detta yttrande som är

ACC. N:R M. 11763:160.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

öfver hundra år gammalt, fälles ännu denna dag vid utomordentliga timade händelser. Antagligen berodde det på glömska att den råg som var öst uti säckar och lassad på en vagn, vilken blifvit qvarstående på en loge, därför att den icke kördes till qvarnen såsom det var ämnadt. Lennart trodde att någon af sönerna eller drängen som var med vid iösningen hade af eget råd vid något tillfälle kört säckarne till qvarnen, ty alla visste att de skulle dit. Nu voro flera dagar gångna då hustrun frågade och undrade om mjölet var hämtat från qvarnen, ty det måtte väl vara färdigtmalet, för nu har jag börjat skära på den sista kakan och fördenskull tvungen att baka i morgon. Lennart Persson lämnade icke något svar på frågan utan gick ut på logan och såg säckarna ännu ligga der på vagnen, blef förargad på sig sjelf, emedan han annars höll en sträng ordning och nu sjelf egentligen varit vållande till försummelsen, som skulle blifva till en visa i hela byn: att de blifvit brödsläppe. Att få malet genast om jag kör säckarne till qvarnen kan jag icke tänka på. Möllaren, en sådan potentat, ändrar vist icke den gamla ordningen: att den som kommer först till qvarnen får först malet. Huru skall jag nu göra, resonerade han med sig sjelf. Möllaren gör alltid undantag för dem som bär säckarne till möllan, deras säd slår han alltid genast på, så framt qvarnen är tom detta har jag sjelf sett mer än en

gång. Jag med mitt dryga hushåll är tvungen till att låta mala begge säckarna. Om jag skulle bära dem till möllan, det kan jag, om jag binder dem samman med starkt snöre så kan jag taga begge på en gång och då han icke kan neka mig att få malet strax såsom alla andra få, och då skall mor blifva glad, ty då kan hon sätta i deg i dag och baka i morgon som ämnadt var. Han lyftade säckarne upp på vagnskanten bandt dem tillsamman, tog en jernstång som tillfälligtvis stod vid ena väggen på logen. Denna stång var krökt i öfverste ändan till en s.k. ögla, hvilken han dels använde som spatserkäpp, dels som stöd under säckarne då han stod och vilade sig under färden, hvilket var behöfligt. En börda på omkring 255 kg. var slätt icke så lätt att bära i hundratala famnars längd. Emellertid nådde han till qvarnen med sina tvänne säckar på ryggen. Möllaren blef förvånad öfver ett sådant kraftprof då han såg Lennart komma bärande med säckarne, bevilljade att de genast skulle slås på qvarnen och han skulle som alla andra hvilka bar sin säd få malet hem med sig. Det dröjde icke mycket öfver en timmes tid för än det var färdigt så att Lennart kunde få bära sina säckar åter till sitt hem. Då mötte han i porten sin hustru, som frågade var han varit, om han icke körde och hämtade mjölet. Jag har varit i möllan bärande med rågen och nu har jag mjölet med mig här är det du förstår väl att jag fick malet hem med mig.

ACC. N:R M. 11763:162.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag har hört omtalas en annan händelse som också vittnade om att Lennart Persson var utrustad med jettelika kroppskrafter. Ehuru han alltid var mycket fridsam och efterlåten kunde det likväl hända någon gång att han icke tålte allt hvad som sades till honom; detta fick en kringresande halfskojare känna på. Det var en göing som brukade ständigt köra i kring här på slätten för att sälja qvastar och tackevigrar samt diverse andra skogsprodukter. Denne var känd öfverallt var han drog fram för sitt bråkiga och pockande sätt; var nästan fruktad derför att om han icke fick det han ville hafva af folk godvilligt, så tog han det utan något krusande. Han var med ett ord sagt: en riktig fribytare. Denne gynnare körde en gång in på Lennart Perssons gård, gick in i stugan och frågade om "blöder" var hemma? Han ställde frågan till Lennert sjelf som sade: ifall det är mig du vill tala vid, så hetter jag Lenner. Ja, det vet jag, men Lener och blöder håller jag för ett. Jaså, svarade Lennart, men säg icke detta en gång till för då får du en öronfil, och då skall du få känna om jag är blöder. A nej väl, sade göingen, jag är icke rädd för blöder, men så i samma ögonblick small en örfil så kraftig att karlen föll till golfvet, men hvad värre var, en af halskoterna sträcktes ur led, så att göingestackaren kom sedermera i all sin tid att hälla på det ena örat rätt mycket och för den skull fick han heta "häll-

ACC. N:R M. 44763:/63.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

öringen". Aldrig kom han någon gång och frågade efter hvarken blöder eller Lenner sedan den gången, hvilket var både den första och sista.

Några ord om mörglingsarbete:

Den sista tiden då mörgling försiggick å denna ort är nu öfver femtio år sedan. Detta arbete höjde båd hö- och sädes-skördarne i ganska hög grad, för den skull blefvo nästan alla jordar mörglade. Isynnerhet kalkämnet som mergeln innehöll var det som verkade till så goda resultat. Jorden blef derutaf lucker och på samma gång fri för vissa slags ogräs, så att det som skulle vexe, vexte med besked. Å sjuskiftesbruk låg jorden om vårarne helt pulveriserad under hela cirkulationen nästan hurudant den i öfrigt sköttes. För att bibehålla jordens vextkraft gällde det att tillföra den tillräklig gödsel istället för den rika afkastning den gifvit, så vart det alltjemt och fortfarande goda skördar, men blef detta deremot försummadt blef jorden s.k. utsugen, gaf till följd deraf ringa afkastning, hvilket tyvärr stundom hände för t.ex. arrende som brukats af sådana innehafvare, som bara hade till syfte att få så mycken vinst som möjligt och klå jorden också så mycket som möjligt. Deraf kom ordspråket: "Mörgling gör rika föräldrar men fattiga barn".- Så hände det visst icke för den som brukade jorden så,

ACC. NR M. 11763:164.

164
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att den bibehöll sin vextkraft utan snarare tvärtom: allt bättre och bättre blef det isynnerhet sedan rotfruktsodlingen kom till stånd. Alltså var mörglingsarbetet för såväl innehafvarne från den första tiden, som för de efterkommande till största nytta, då jorden brukades rätt alltjemt.

En sak var det, som var ledsamt: att så många olyckor skedde vid mörglingsarbetet vid undermineringen af mörgelbrinkarne, hvilket tillgick på det sätt, att en man medelst handhacka högg en s.k. ränna vid hvarje ända af bänken och så slutligen inunder densamme så långt man trodde sig, ju djupare in desto bättre, då var det tydligt att den underminerade väggen skulle att kila ut i mörgelgrafven der den vid fallet sönderslogs i kvadratiske bitar i passande storlek för en man att lyfta upp i mörgelkärran. Wäggens tjocklek var ungefär en meter; lyckades det bra vid nedslaget, så gick det dubbelt så lätt att lassa upp och få kört bort det. För hvarje bänk som fälldes blef grafven litet djupare, emedan det höggs nedåt alltjemt och reskaplare för dem som högg under densamma, fördenskull att brinken hög var
vårydet svårare att komma undan då den stundom började spricka ovanifrån alldeles af sig sjelf och ögonblickligen föll utan det ringaste förebud på något vis. Stundom var det deremot mycket arbetsamt att med kilning af jernbeslagna ett par alnar

165

långa träkilar, som drefs ned ofvan ifrån der man önskade den s.k. bänken som skulle tagas ur den nu under arbete varande mägerlgrafven. 1885 företogs mergling hos landtbrukare Å.Tykes-son i Hufvudstorp då en sådan olyckhändelse inträffade derstädes med en arbetare småbrukaren Per Pålsson på No.3 Tröå då han icke kom fort nog undan en sådan af sig sjelf remnande mägerlbänk. Emedan jag blef ögonvittne till denne olyckliges svåra lidande.- Han fick knäckt ryggen det ena lårbenet blef krossad m.m., kom så fort sig göra lät till Lunds lassarett; det dröjde ett par dagar innan döden gjorde slut på hans stora smärtor.- Detta grep mig så hårdt att jag icke kunde komma i från den tanken, att försöka att uppfinna någon slags maskin hvarmed detta vådliga arbete kunde göras. Jag anmodade en mekaniker Anders Åberg, som var boende hos sina föräldrar här i Norrhviddinge; med hans hjälp fingo vi i hop en roterande hacka som drefs medelst en hästvandring. Träarbetet dertill gjorde jag sjelf och det erforderliga jernbeslaget beställdes på Landskrona mekaniska verkstad - gamla gutteriet, som det vanligen benämndes - för en kostnad som uppgick till nära Trehundra kronor. Den blef pressis färdig så att den kunde förevisas på landtbruksmötet i Åkarp vid Marieholm den 18 juli 1884.- På landtbruksmötet der var bland andra bemärkta personligheter närvarande Professor Nathorst från Alnarp som mycket intresserade sig för den rote-

ACC. N:R M. 11763:166.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

rande nya mägerhacka och han bad mig komma till Alnarp en bestämd dag i kommande vecka, då der skulle vara landtbruksklubb och visa huru hackan arbetade och han skulle låta ställa en hästvandring till mitt förfogande, hvilket också skedde. Resultatet blef ett godt omdöme af de närvarande, alla tyckte att maskinen var praktisk. Emedan jag var Lanstingsman på den tiden och känd af en hel del af dessa der närvarande, erhöll jag måhända för den skull idel loford för hvad jag försökt göra, både i jordbruksintresse och intresset af att skydda lif och lämningar för de menniskor som ofta vore utsatta för lifsfara vid verkställandet af detta nödvändiga och nyttiga arbete. Emellertid var mägerlingsarbetet slut för detta året; endast å ett mindre ställe fortsattes det och der kom hackan till användning, men ett fel anmärktes mot den och detta var att hästvandringen upptog så stor plats i mägergraven att försummelse af arbetstiden i dess helhet derigenom blef för stor. Detta var faktiskt, men nu är den frågan löst medelst användande af fotogenmotor till drifkraft som icke tager upp någon plats som hindrar såsom hästvandringen gör.

En annan sak som kom till och gjorde mägerlingen öfverflödigt: detta var användandet af konstgödsel och så länge som detta fortfar får min roterande mägerhacka icke komma till användning åtminstone för det ändamål den är gjord. Jag har stän-

ACC. N:R M. 11763:167.

167
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

digt förvarat denna maskin i ett ladugolf och är ännu väl behållen, men med tiden - nu har den stått der i 40 år - går väl denna pjes som allt annat, som är underkastadt förgängelsens lagar, all världens väg; trädet murknar upp och jernet förrostar, men det dröjer nog så länge till.

Per Persson.

Då våren nu nalkas erindrar man sig en del saker och ting som minner om det som var rådande i ens ungdom under denna förhoppningsfulla årstid i synnerhet vid vårarbetet. - För omkring sjuttio år sedan, då hörde man dagligen och stundligen åtskilliga uttryck, eller rättare utrop, öfverallt på landsbygden, ord och talesätt som nu helt och hållet äro bortlagda eller rent af snart bortglömda. Om vår och sommar då dragarne, hästar såväl som oxar användes, icke allenast på åkern, jemnväl vid landsvägtrafiken, på de större s.k. stråkvägarne, - neml. mot Lund och Malmö - der det kördes oafbrutet, sommarn igenom, hordes samtal mellan kusken (körsvennen) och dragarne. Wissertligen svarade de sednare icke på annat sätt, än att de stannade då man sade ptro - detta ord är svårt att stafva, men man gör det så godt man kan. - Dem förstodo också då man smaskade på dem. "Smaska", vad är det för något? jo ett ljud som frambringas då läpparna öppnas efter att de varit tätt sammanslutna. Detta ljud kan icke tydas med bokstäfver, men dragarne, såväl

hästar som oxar förstår att det är tid att då sätta sig i rörelse. Wanskligt är det då någon på detta sätt "smaskar", att icke hafva tyglarne i hand; ty då händer det att hästarna tager till schappen. Nutidens kuskar: Traktorkörare eller automobilchauförer kör deremot så ljudlöst som möjligt.- Förr användes åtskilliga ord som man aldrig nu får höra. Var det mer än ett par dragare för redskapet behöfdes en särskild kusk till det främsta paret. Denne kusk var oftast en halfstor dräng som hade titeln: "körepåg", han fick ständigt, så der på hälften, tillrättavisning af plogmannen, emedan, att de främsta paret sällan drog jemt. Ser du inte påg? "at de", "at de, dit nöt, dra på temanstøjeln" d.v. den vänstra hästens tygel, jag får ju ingen får (fåra). Nej nu går det åt --- på det andra viset" frå dej" nej: frå dej, dra better ifråmanstøjeln ella får vi rent för bred får. Du kan väl begripa ditt fä, att en ente kan plöja på de viset; nu trängs hästarne kan du ente få dem te o komma sig letta begga två? pto, du får stanna för du har gjort miltömmen rent för stacket; "längen! kons en half aln". Kördes det med oxar hördes andra kommandoord. Ville de vrida för mycket åt höger ropades: "hit", gick det deremot för mycket åt vänster skrek kusken: "nämmer" nämmer".! Märkvärdigt nog var det, att djuren liksom förstodo dessa s.k. kommandoord ty då det ropades nämmer, så drogo de åt höger med detsamma, men så

måste det hållas igen att det icke gick för långt åt det hållet. Dagen i ända hördes dessa utrop, från bittida på morgonen till långt ut på eftermiddagen tills solen börgade "dala" ner.- Der var naturligtvis raster ett par timmar om middagen och en timme om medafton vid fyra tiden. En sak som var litet besynnerligt med oxarne rörande kommandoordet: pto, emedan ju mera man "ptroade" desto fortare rörde dessa sig; detta uppfattade hästarne på det sättet att de stannade vid detta utrop ögonblickligen.

War väderleken så gynnsam, att man kunde köra trenne fårer i Mars månad blef det en "runger" vår hette det. Tid tog det att bereda jorden, ty först skulle der plöjas och harfvas, sedan köras på tvart med åder -"tväras" hette det - och harfvas, sedan skulle den sådda seden "yrkas ned" med åder och harfvas. Det var således tvänne gånger åkerjorden skulle bearbetas förutom det många harfvandet på kors och tvärs innan den sista proseduren: "tromlingen" verkställdes. Detta vårarbete varade till midsommar stundom, då ibland äfven väderleken var ogynsam. Men största orsaken var att, på den tiden sällan någon höstplöjning (s.k. skredning) företogs, därför måste detta arbete verkställas om våren. Ibland då höstvädret var otjenligt, spilldes ofantligt mycken säd på marken, denna säd grodde med det samma, så att derigenom uppvexte ett rikligt bete, som benämndes

ACC. N:R M. 11763:170.

170
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

afrad. Tog man icke nytta af det ansågs detta som en stor misshushållning, därför släpptes djuren lösa på stubbåkrarna; fäkreaturen vallades så länge väderleken tillät det. De fingo derigenom icke allenast ett högt hull, utan korna gaf mycke och särdeles god mjölk, varaf kärnades det eftersökta afrads-smöret, som alla ville skaffa sig om detta lät sig göra. En god del deraf konsumerades vid julhögtiderna både i stad och på landsbygden. För att hästarne äfven skulle få sin andel af detta afradsbete hillades de oftast parvis tillsamman medelst en jernring, om karleden, så att högerhästen var fängslad vid vänstra frambenet och vänsterhästen om sitt högra. Dessa jernringar benämde "fjederbölmen" voro så inrättade att de kunde låsas och således icke tagas af hästbenet utan en särskilt nyckel.- Detta var anordnad som en säkerhetsåtgärd, därför att icke hästtjufvar skulle kunna taga hästarna, hvilken "sport" i forntiden utöfvades vid alla dertill lägliga tillfälle. - Emellan begge hästarnes "benbölmen" var en med "lekam" sammansatt jernlänk på en half alns längd, som hölls hästarne tillsammans. Oaktadt de på detta sätt voro sammankopplade öfvade de sig medelst att passa steg så att de kunde trafva rätt bra, när det så föll dem in.

Den talrika personal moderneringen på den tiden kräfdes var i ständig verksamhet, ända från solens uppgång till dens

ACC. N:R M. 11763:171

171
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nedergång. En stor del af denna tid åtgick till att intaga alla måltiderna emedan de voro många. Dagen börjades med frukost som vanligast bestod af en liten flottmat utan pålägg, blott omkring en timme derefter åts "dafre" - denna måltid intogs gemensamt af hela personalen inne i stugan vid långbordet och bestod af nykokta potatis och spekesill samt sypesmat, s.k. "drickablanning" = (ölost) som bestod af svagdricka och skörjad mjölk. Då erhöill alla drängarne vardera en syp brännvin, fruntimmerna också ifall de så önskade. Kaffe var föga känt; få viste huru det skulle tillagas på den tiden; det hörde således icke till dagransonen. Bortåt 10 tiden bars ut "lille-middag" hvilken bestod af smörgås med ost eller korf som pålägg och dertill en sup brännvin. Alltid klockan tolf åts middag, som bestod af nylagad antingen af färsk köttsoppa, vitkålsoppa, ärtor med kokt rökt skinka. Var soppan kokt på saltadt kött eller fläsk kallades dett "sö".- Händes det sig att vid en sådant tillfälle någon extra matgäst var kommen till, ursäktade sig alltid matmodern med att hon icke kommit om något färskt, utan de fingo hålla tillgodo med att äta sö till middag. Under tiden det åts middag, var det sällan att något samtal kom i gång, ty dett hette: "du ska låta maten täppa munnen".

Var icke husbonden närvarande på sin platts, vid öfre bordsändan, intog störstdrängen denna, derefter sutto de öfri-

ga på långbänken, efter rang och värdighet: "halfkarlen", "sysslepojken", "harfvepojken", till sist "vaktepojken" vid andra sidan om samma bord satt matmodren som oftast hade en liten i "knät" och en vid var sida om sig, derefter störstpigan hvilken alltid brukade stå vid bordet vid alla måltiderna, så gjorde också de öfriga fruntimren, "Grebban", (mellanpigan), "barnpigan" och slutligen "gåsätösen". Regeln var den att så snart drängen slutat äta och lagt sin sked, så följde alla exemplet, liksom det gjorts på kommando. Arbetet börjades igen vid två tiden och pågick till klockan fyra då der åts medafton, som oftast bestod af fläskpankaka och smör och bröd, stundom åts till smörgåsen rökadt fårkött eller spekefläsk alltid bestods der bränvin till den måltiden; slutligen var det kväll och då åts kvällsmat vid långbordet på sätt som först beskrifvits om frukosten, supenamat: "drickablandning". På detta viset tillgick det, vår, sommar och höst, men under vintern var det åtskilliga förändringar å såväl arbets- som måltidstiderna, då hade drängarne mindre arbetstid än pigorna. Förutom åtskilliga skogsresor samt resor till staden med spannmål, vilket icke förekom så ofta, gällde det blott för drängarne att hafva ikringskött - som det hette -. Innan det började riktigt att ljusna, var det tid att gå in i stugan och äta "dafre", frukostmaten intogs samtidigt; sedan var det ingen måltid för än

ACC. N:R M. 11763:173.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

middag vid 12 tiden. "Lillemiddan" såväl som medaften upphörde på samma gång som det s.k. utearbetet. Då det blef skymmning var det tid att gå i stugan och äta mörksmat och kvällsmat, hvilket var förenad i en måltid; dröjde man något tyckte icke tröskemännen om det. Maten var alltid satt på bordet i tid, så att der skulle icke vara något att säga om det, tyckte alltid matmodern. Tröskningsarbetet verkställdes oftast på beting af dertill antagne s.k. pundtröskemän, hvilka erhöillo för detta arbete förutom födan, var trettionde skeppa för vårsäd och för vintersäden var tjugonde. Detta var ett gammalt pris, som det alldrig särskilt ackorderades om. Dessa tröskemän förrättade detta sitt arbete temligen efter eget godtfinnande åtminstone vad tiden beträffade. Stundom voro de mycket morgongiriga, de stego upp ibland vid 3 tiden om morgnarna och började arbetet på logen, tröskade till fem tiden då de begafvo sig in i stugan der vanligast samtliga familjmedlemma sofvo i god ro. Tröskmännens "ottemat" var det ordnad om föregående kväll: af matmodern hade ställt dem maten i "bordlådan" till deras förfogande. Denna måltid bestod af en duktig stor smörgås jemte en flaska med vardera en bra sup brännvin. Förstugudörren var uppriglad, så att de gingo fritt in huru bittida som häls. De gingo in så ljudlöst som möjligt.- Satte derfor trädskorna i förstugan - , åto sina "ottemata" i all tysthet, så att de icke skulle störa husbondefamiljemedlem-

marna, som nämnts alltid brukade hafva sitt sofrum derstädes. Logglyktan med deri befintlig tranlampa hade de med sig in hvilken stod och rök under måltiden samt naturligtvis spädde upp den förut innestängda sofrumsluften, men detta togs icke i betraktande på den tiden. När tröskemännen slutat måltiden hade de äfven i uppdrag att vid förbigående knacka på fönstern till såväl pigkammaren som drängahuset der de äfven passerade förbi och väcka upp dess innevånare. När dagen randades var det tid för alla gemensamt äta sin "dafre" liksom annars, de andra årstiderna på samma sätt. Pigornas arbetstid var alltid längre än drängarnes. Sedan mjölkningen fullbordats om morgnarna satte pigorna sig kring hänglampan inne i stugan vid spinnrockarne och snurrade på tills dagen sken ljus, samt emellan alla måltiderna fortsattes med spinneriet till klockan 10 om aftnarna på samma plats. Afbrått från detta göromål voro då det skulle bakas eller bryggas, samt då der gjordes stortvätt och bykning företogs. Allt detta åberopade nödvändiga för husets nödtorft gjordes alltid med eget folk. Man kan fullt säkert påstå att det icke köptes en kaka bröd eller en flaska öl på årvis af någon sort; allt som kunde åstadkommas i hemmen köptes aldrig. Många, ja kanske äfven landtmän, har måhända aldrig hört omtalats dessa här af mig beskrifna saker och gamla bruk, vilka före nämde tid öfver allt på landsbygden var rådande, långt mindre i någon mån delta-

ACC. N:R M. 11763:175.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

git i desamma, för den skull har jag tecknad upp dem.- För de få qvarvarande, som i sina yngre dagar varit med derom, är det numera snart endast ett dunkelt minne.

Norrhviddinge den 20 Mars 1926. Per Persson No.7.

Emedan jag tänk att här sluta med uppteckningar af mina lefnadsminnen underskref jag mitt namn, men därför att här är ännu en hel del sidor qvar att ifylla och min hälsa tillåter att fortsätta med att skriva upp ytterligare saker och ting som jag ännu "har på lager" af tilldragelser som timat under min tid, vill jag fortsätta. Naturligtvis äro de äldste upplefvelserna redan upptecknade, de som efterkomma äro af sednare dato och blifva som allt annat, även snart gammalt. Det är ju detta som skall gifva det något litet värde, ifall något af det föregående förtjenar detta ords betydelse; jag har intet anspråk på att få någon berömmelse härför; i alla fall gör jag så godt jag kan, såväl i detta som i allt annat jag företagit mig. Jag vill därför bedja dem som i en kommande tid ögnar igenom dessa rader, om det välvilligaste öfverseende häraf. Derför fortsätter jag med hvad som följer:

På 1880 talet tog det fart med jernvägsbygget i Skåne. Då var det på många orter att jernvägar kom till stånd. Alla tyckte sig vara i det största behof deraf, att få framdraget jernvägs-linien så nära sin dörr som möjligt; de stora fördelarne deraf

framhölls såväl i tidningspressen som å alla sammanträde, som här och var anordnadt i och för väntilerandet af dessa jernvägsanläggningar. En hade ett, en annan ett annat att åberopa, för sakens realiserande. Representanter för städerna infun sig äfven vid dessa sammanträden för att förfäkta dessas intresse: Handelsområdena m.m. påaktades för att icke få någon rubbning härutinnan. Alla sökte få behålla vad de hade, helst önskade mera tillslutning ifall det var utsikter dertill. Malmö, som hade först och främst stambanan att åberopa, så den dagliga sjöfartförbindelsen till Köpenhamn, Landshöfdinge residenset, husarerna m.m. så nog borde ju dit ställas alla jernvägarne för att få en gemensam och stor "jernvägsknut".- Lund hade sina många lärdomsinstitutioner, länslasarettet, hyptheksbanken m.fl. andra saker att framhålla, såsom Domkapitlet, Biskopsembetet m.m. så att man hade många ärende till den staden.- Landskrona hade sin stora spannmålshandel och sin i allo förträffliga djupa, nästan alltid för sjöfart tillgängliga hamn; det borde ju fortsättas med att leda jernvägar, helst då det hade visat sig att Landskrona-Eslöfs jernvägen gifvit, i alla afseende, så goda resultat.

Från Hälsingborg framhölls först och främst det kortaste afståndet till Danmark, dit det gick att i alla väder komma öfver till Hälsigör och sedan resa vidare till Köpenhamn med jernvägen derstädes o.s.v. Ystad var ju en gammal känd stad med

sin bördiga på Herregårdar rika landsbygd och hufvudsäte för Skånes Enkildta Bank, så att det borde ju flera järnvägar än den för många år sedan - år 1865 - byggda Eslöf-Ysta järnvägen dragas. Malmö-Ystad järnvägen var också en af de allra första som kom till stånd, den s.k. "Grefvabanan".

Till Trelleborg, denna stad som var närmaste granne till kontinenten, dit måste med detsamma järnvägar byggas för att ångfärjerna skulle på ginaste stråt och så fort som möjligt, komma till Stralsund icke allenast med lefvande laster af människor och djur här från Skåne, utan ända från Norge med sina många "sillatåg".- Denna trafik är utan bilkonkurens och troligen blir så fortfarande. Emellertid byggdes järnvägar i rask följd så det bör anses vara tillräckligt. Man kan här inom Malmöhus län räkna ända till 25 järnvägar som användes i daglig trafik, mer och mindre lönande; en järnväg vid Skifvarp är numera upprifven, det kan befaras att andra kan få dela samma öde, så framt att icke staten tager dem under sitt beskydd, emedan underhållskostnaderna och aflöningen till nödig tjänstepersonal icke kunna medelst trafikförtjensten åstadkommas och att för den skull aktieinnehafvare icke med bästa vilja ens kunna fortsätta att alltjemt göra förluster härvidlag, och då stannar det af sig sjelf.- Biltrafiken ökas i dess ställe dagligen. Landsvägarne öfverallt blifva förbättrade så dett går fullt upp så

bra för allmänheten, åtminstone för spannmålstransporterna, att använda bilarne, så framt det icke är fråga om allt för långa afstånd emedan lastningen numera sker på logan och aflastningen antingen vid qvarnen eller båtbyggen i händelse försäljningen sker för export. Förr skulle jernvägsvagn riqvireras, hälst ett par dagar i förväg och med risk att få betala extra vagnshyra, neml. i den händelse att t.ex. ångtröskan gick sönder, så att icke lastningen kunde ske på den dagen som var bestämd. I lyckligaste fall var det ändå förenadt med dubbel kostnad att först transportera spannmålen till jernvägsstationen och derstädes pålasta, denna procedur var ett minus i vinsten för afsändaren; vid aflastningsorten var det köparen, d.v.s. lastemottagaren som fick vidkännas denna kostnad som på så vis minskade hans handelsvinst. Bilar användes numera som nämts för nästan all möjlig landsvägstrafik; mjölkskjutsningen till mejerier sker med bil, så äfven till och med sockerbetskörslorna sker, på ett och annat ställe, med bilar. Detta är beträffande landtbrukskörslorna, andra transporter såsom till all byggnadsmaterial såsom tegel och alla slags timmer- och bräder, kan man gerna numera säga sker uteslutande pr lastbil. Alla slags till de dagliga lifsförnödenheter, såsom bröd, dricka, fisks, kött och fläsk transporteras nu uteslutande med bilar från det ena stället till det andra, så att allt är nytt och färskt. Här många om budet, men

de hafva dessa "skaffare" varje sina bestämda dagar att komma. Under hela den tid jag lefvat, har jag icke för än nu varit, så länge på en gång, från detta mitt födelsehem som just denna sommar, neml. från den 4 april till 31 juli 1927. I fyra långa månader har jag alltså under innevarande vår och sommarmånader haft min vistelse oafbrutet såsom patient på Lunds Lasarett för en svårartad magåkomma, neml. en tumör på tjocktarmen, d.v.s. en kräftsvulst, vilken ovilkorligen måste bortopereras, så framt lifvet skulle kunna räddas.

Derför att denna tiden haft så stor betydelse för mig, vill jag, så mycket jag kan, uppteckna händelseförloppet, som rör min sjukdom och behandling å Lasarettet; således skrifver jag om mig sjelf.

Wid så hög ålder - jag är född den 26/10 1843, således i 84 året - har man orsak till tveksamhet i dylikt fall, huru man skulle göra, men på grund af Professor Gustaf Petréns goda rykte som skicklig kirurg och fullkomligt tillförlitlig vågade jag underkasta mig dessa svåra operationer, som detta fall kräfde. Icke mindre än 5 gånger måste jag intaga platsen på operationsbordet och stundom kände rätt stor smärta derstädes.

Tvånne dagar å rad opererad enl. Bloch Miculiz metoden. Tredje gång medelst 3-ne s.k. klämmor, göra en ny tarmöppning. Fjerde gång ytterligare 2-ne klämmor för att få öppningen ännu

ACC. N:R M. 11763:180.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

större och slutligen Femte gången då tillfälliga afföringsöppningen å högre sidan tätades medelst att tarmen samt ytterhuden ihopsyddes, var för sig å högra sidan. Dett har nu haft sin öfvergång, och jag har den glädjande tillfredställelsen att känna mig fullt återställd från denna svåra sjukdom.

Jag känner nu behof att uttala min varma och hjertliga tacksamhet, men fattas ord för att rätt uttrycka mig som jag önskar. Emellertid: Tack Herr Professor Petréen och Herrar Doktorer: Ivarsson, Olinder och v. Wachenfäldt samt till sjuksystrar, vilka alla med ömhet och känsla gjorde de många ombyten, bestående i rengöring af såret för utrunnen afföring stundom både natt och dag då så erfordrades.

Från åtskilliga af mina vänner har jag erhållit lyckönskningar för att jag genomgått denna svåra sjukdom. En patient, som blott ett par dagar delade rum med mig, skref bland annat: "man kunde icke annat än få stor medömkan med en person som skulle gå så svåra lidande igenom, ja nu till sist vill jag önska allt lyckligt och godt i en älskad familjekretts alla dina återstående dagar; jag är säker på att många instämma med i detta, icke minst Professorn och sköterskorna å Lunds Lasarett", och jag tror det emedan en annan patient vid sitt farväl till mig för 3 a 4 veckor sedan yttrade "jag tror du blir bra för Professorn är en riktig människovän". För min del har jag äfven

att tacka l-a stadsläkaren Doktor Hoffner i Lund för det handels upptäckt vari det onda bestod, dels gaf han rådet att vända mig till rätta plattsen för operationen och slutligen, men icke minst för det stora intresse han visade i det han aflade besök regelbundet en gång i veckan då han tröstade mig och gladdes ständigt för det genomgående jemna förloppet då han alltid ögnade igenom temperaturuppskrifningarne. Först och sist vill jag tacka min dotter Ellen för hennes stora uppoffring af tid och vaka både dag och natt under hela denna tid jag måst vistas å Lunds Lasarett.

Ja nu är jag återkommen till mitt gamla hem, alla mina gladdes öfver min närvaro i hemmet. Assar hämtade mig i sin bil. Mor emottog mig med öppna armar, Bengta hade gjort diverse tillrustningar för att värdigt mottaga mig. Anders Andersson hade låtit reparera flaggstativet, som var bristfälligt då jag reste från hemmet, så att flaggan var i topp till min ära vid min hemkomst. Alla voro glada och välkomnade mig på det hjärtligaste. Nu är man kommen i de gamla gängonnan igen, så att det skall nog gå att fortsätta med uppskrifningen af gamla minnen.

Emedan min mor dog då jag var endast ett half år gammal, tog min farmor särskildt hand om mig och min farfar var lika rädd att något illa skulle vederfaras mig, så att jag var ständigt under deras beskydd under hela min uppväxt. Endast en tid

ACC. N:R M. 11763:182.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

efter eldsvådan här i Norrhviddinge år 1852 kom jag att vara i Åhlstorp hos mina morföräldrar, så att jag gick i skolan derstädes ett par terminer, men ifall icke väderleken hindrade gick jag hem till farmor varje Lördagseftermiddag och tillbaka till Ålstorp på Söndags eft.middagen. Derför att boningslängan var tegelmurad blef efter nödig anordning och takstolen var påsatt blefvo några rum gjorda beboeliga så att mina föräldrar och farföräldrar flytta in i dessa under vintern, men jag måste tillsvidare stanna qvar i Åhlstorp tills sommaren var inne, sedan fick jag komma hit till mitt rätta hem der jag alltjemt stannat och är fortfarande, och nu är jag den äldste härstädes af dem som äro födde i Norrhviddinge och det är "vackert så" säger S...stedt. Fast jag har haft kärlek till mitt hem har jag haft stor lust att se mig om, så att jag gjort icke mindre än trenne som jag kallar långresor inom mitt fädernesland, vilka lustfärder jag ur minnet här vill försöka beskrifva. År 1865 den 15 Mars skjutsade min fader mig till Lund för att der köpa jernvägsbilljett så långt jernvägen räckte mot Stockholm. Jernvägen var icke färdig längre än till Häśleholm, så att den var öppnad för trafik i de dagarne, en sak som jag på förhand hade reda på, och för den skull hade jag beslutat att resa om Christianstad och Blekinge till jag kom till Karlskrona och så vidare med ångbåt sjövägen till Stockholm. Dagen förut var jag i Söder-

viddinge i något ärende hos min der boende moster och der träffade jag bland andra då varande pastor Sjöberg. Alla hade reda på min, då tiden, storartade Stockholmsresa, så äfven Pastor Sjöberg. Han gaf mig åtskilliga råd huru jag skulle iakttaga all nödig försiktighet vid alla tillfälle. Så nämde han: det var sant, det passar förträffligt för dig att taga ett bud för mig, nemligen: " att gå till Kyrkoherde Tibosius i Sölvesborg och hälsa honom från mig att han blifvit vald i dag till kyrkoherde här i Södervidinge och Annelöf". Jag har icke tid nu att skriva något, men du blifver i alla fall välkommen. Emellertid då tåget stannadt vid Hässleholm och konduktören öppnat dörren till jernvägskupén var det för mig, som var ensam pasagerare i den vagnsafdelningen, att stiga af och söka taga reda på rätta vägen mot Kristianstad. Emedan jag var försedd med vägkarta hade detta sig icke så synnerligt svårt, så bar det iväg till fots mot en by som hetter Wanneberga der tog jag skjuts ända fram till Kristianstad och anlände dit bort åt ellovatiden på qvällen. Jag hade adress på en Snickaremästare der en god vän och barn- domskamrat till mig neml. Nils Falek "stod i lära"; genom stadens nattvakt erhöll jag strax besked om var snickareverkstaden var belägen, vilken dörr jag skulle knacka på o.s.v., vadan den eftersökte kom sjelf och öppnade för mig sedan jag sagt vem jag var och mitt ärende, nemligen söka nattlogi hos honom, denna an-

ACC. N:R

M. 11763:184

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hållan beviljades mig genast och på så sätt att han afstod sin sängplatts åt mig, så skulle han sjelf ligga på golfvat - detta kan man väl säga var en vänntjänst som var att sätta värde på - jag fick alltså intaga hans platts i sängen och således blifva "sängkamrat" med den som der låg förut: en dansk snickaregesell som hade titeln: bildskär Mickelsen. En egendomlighet som jag nästan med detsamma upptäckte, att denne Mickelsen som hade endast ett ben, det andra stod bredvid sängen: ett träben. Det rätta benet hade varit i vägen för en kanonkula, men "det fick sega gå ändå". Han tröstade sig med att på hans brors kompani, der voro många fler som stupade i krien. Det lät som om brodern haft något högre kommando (då 1864) så jag därför frågade om brodern var kapten? nej han var trumslagare! Det vilade godt i alla fall efter första dagsmarschen, hälst därför att jag fick ligga ordentligt, fast det var tillsamman med en för mig helt okänd person; men den s.k. gesällkammaren var icke presis intill verkstaden så att man låg ostörd i alla fall och sof godt då Nils Falek kom in och väkte mig och berättade att han hade frågat sig fri hela förmiddagen för att visa mig i kring i Christianstad: såg artilleriet och annat sevärdt derstädes. På eftermiddagen följde han mig åstad till gränsen mellan länen: ett litet vattendrag som hette "sissebeck". Jag tog sedan gästgifvareskjuts till Sölvesborg och anlände dit vid fyra tiden på eftm.

då jag styrde mina steg till dervarande prestbostad och framförde hälsningen från pastor Sjöberg till Kyrkoherde Tilosius, att han var vald till Kyrkoherde i Södervidinge pastorat. Ett kvarts timme förut hade han erhållit telegram om samma sak, men jag blef i alla fall mycket välkommen och inbjuden att stanna kvar hos dem i prestgården ett par dagars tid, och ännu längre om jag icke längtat efter att fortsätta min resa mot Stockholm. Hela påföljande dagen var jag med Kyrkoherden omkring i bygden, voro på en plats som hette ryssberget der det var en storartad utsigt liknande utsikten från Dagstorps höjderna; vi voro på Trolle Ljungby i kyrkan der som Ljungby horn och pipa voro förvarade.

På tredje dagen forsatte jag färden till fots mot Carlshamn men tog skjuts vid en gästgifvaregård som hette Norje, på denna plats var även tingställe och Tinget pågick vid tillfället. Då jag anländt till Carlshamn tog jag logi på ett hotell som låg nere vid hamnen. Der låg ett fartyg som hette "Orion" som var en s.k. lastdragare hvilken skulle afgå mot Stockholm på följande natt så fort lossning och lastning var verkställd. Detta blef icke färdigt att afgå för än vid tvåtiden om natten. Hotellets betjening kom och väckte då det var tid att gå ombord. På hotellet var en resande utom mig som också skulle resa samma väg. Det var en bokhållare som hette Karlsson; en del kamrater

ACC. N:R M. 11763:186.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

till honom hade någon slags utsparkningsfäst för honom på hotel-
let i en lokal som var intill mitt rum, der pokulerades och sjungs
hela tiden så att jag icke fick sofva en blund på hela natten.
Då nun äntligen tiden var inne att båten skulle afgå knackades
på min dörr och jag steg upp, var det fråga om liqvid för här-
bärgen. Fyra kronor deri ingick äfven ersättning till den som
kom och väkte mig. Sömnig var jag, men det var väl att komma
härifrån så kan jag väl få sofva på ångbåten. Då fartyget var
väl kommit ut om hamnen gick jag ner i salongen, men före mig
var der andre pasageraren som redan låg; ehuru det var mörkt
märkte han ändå att jag kom så ville han ovillkorligen veta vem
jag var, men jag svarade endast: var nu tyst Karlsson för här
vill jag åtminstone sofva. Tyst eller kallar jag på styrman, se-
dan gick det an att få ro. När det så blef ljust så man kunde
se kusterna blef man hälst på däck; vackert väder var det. Far-
tyget lade till vid samtliga städer längsåt Östersjökusten och
ofta dröjde det ett par timmars tid i varje hamn, så att man fick
tid att se sig riktigt om ganska bra. Öland och Gottland fick
man nöja sig med att se på afstånd. Till Stockholm anlände vi
mitt i natten, så att för den såsom jag, som icke hade någon att
säkert kunna gå till var det litet obehagligt emedan det icke
var öppet på något värdshus eller hotell så dags på dynget; jag
hade adress på tvänne Norrhviddinge infödingar, men vid den ti-

ACC. N:R

M. 11763:187.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den på dynget var alla portar stängda. Jag höll mig i trakten af der en här ifrån socknen bodde neml. Måns Anderssons son Anders från Träa som jag var litet i släkt med, han var student och inskriven vid "verken" som det hette. Fast än jag hade hans adress var det icke möjligt att komma in i gården ens före kl. 7 om morgonen för än porten öppnades. Portvakten trodde icke det lönade sig för mig att gå upp i våningarne åtminstone före kl. 8 ty alla sofvo nog ännu, det vore bara att störa i otid och knacka på förgäfves. När jag tyckte det kunde icke genera någon tog jag mig friheten att spatsera upp i femte våningen enligt adressen och det lyckades mig att finna en dörr med namnplåten A. Andersson der jag knackade på och han öppnade dörren, igenkände mig, bad mig vara välkommen, hade en annan skåning som kommit dagen förut också en släkting Ivar Esbjörnsson, som hade logerat hos honom under den gångna natten och skulle bo hos honom några dagar. Således slog det fel för mig som jag tänkt, att få bo hos honom under de dagar jag skulle vistas i Stockholm, men jag var välkommen till honom varje dag. Nu tog jag min tillflykt till den andre Norrhviddingebon, som jag hade adress på neml. Håkan Nordström, vilken icke bodde långt derifrån. Han var smedgesäll, jag råkade honom på verkstaden der han hade arbete, icke han hade någon platts men han hade en kamrat även en skåning som var gift och hos honom var det nog platts för mig om

ACC. N:R M. 11763:188.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

jag ville hålla tillgodo som han hade det yttrade denne. Jag erhö-
höll logi hos honom för en billig penning en veckas tid under
hela min Stockholms vistelse, den var på No.8 Holländaregatan.
Det är sent att uppräknat alla sevärdheter i Stockholm och dess
omgifningar, statyer, kyrkor, slott och öfriga inrättningar, för
resten äro de beskrifna på bättre och tydligare sätt än vad jag
förmår göra, så att det i detta fall är helt öfverflödigt. En
sak vill jag ändå omtala neml. att skarpskyttesaken då stod i sitt
flor och öfningar på ladugårdsgårde pågick med sådan energi att
det var otroligt. Det var en skara på öfver tusen man som vore
i verksamhet. Jag hörde nämnas att sjelfa lifgardet icke skulle
kunna reda sig mot dem om strid skulle ifrågakomma. Sedan jag
sett mig om i Stockholm några dagar for jag åstad med ångbåten
till Uppsala. På ditresan stannade jag en dags tid på Ultuna
landtbruksinstitutet ett par dagars tid, jag hade en bekant J.
Kristensson från Alstorp som var lärare i Kemi derstädes, men
det oturades för mig på så vis att han var även ute och reste,
han hade ferier och var rest till Finland. Derför att jag var
bekant med honom och tillika var landtbrukare från Skåne blef
jag väl emottagen af institutets föreståndare, fick bo i Kristens-
sons rum der jag låg öfver natten, blef visadt ikring öfverallt,
blef bjuden som gäst på det allra vänligaste sätt, att man icke
kunde önska sig bättre. Derifrån följde jag med båten till Upp-

sala, då vi kom dit höll jag på att blifva förskräkt emedan båten skulle gå under en ganska hög bro, just då vi skulle under, kastades en massa blommor ifrån bron ned på oss passagerare att jag aldrig varit för värre, men det var så brukligt att en del unga flickor på detta sätt välkomnade studenter från Stockholm som kommo på besök. Det var med båten just en hel del vita mössor med, så att detta hyllningssätt var egnat åt dem, men jag fick troligen den största "vältan" öfver mitt huvud, vilket visst icke var meningen, förstod jag sedan. Jag nämnde vita mössor, på den tiden brukade endast Uppsalastudenter bära vita mössor, medan Lundastudenternas mössor voro blå. Sedan jag beskådat den särdeles vackra Domkyrkan vilken ligger midtuti en stor grupp ansenliga byggnader, botaniska trädgården och märkvärdiga byggnader såsom Uppsala slott med flera begaf jag mig åstad mot Danemora der jag såg den stora jerngrufvan som jag äfven var nere uti och högg en bit jernmalm hvilken jag ännu innehar såsom ett minne. Ett i sitt slag ver der ett ganska kraftigt pumpverk som ständigt höll grufvan fri från vatten. Detta drefs af ett s.k. ofvanfalls vattenhjul på som det påstods vara 40 fot i diameter. Dennas stora höjd utvecklade en ofantlig kraft vars rörelse fortplantades öfver en half fjärdingsväg medelst en s.k. stånggång från vattenforsen inne i skogen till gruföppningen der det pumpades med besked, så att vattnet strömmade så skarpt

att det icke behöfs mera vid en vanlig vattenqvarn. Det brättades att den på sin tid berycktade mekanikern Polheim hade uppfunnit detta jettepumpverk. Det var icke långt derifrån att Österbybruk var beläget, der hyrde jag nattlogi i en stuga som hörde till bruket. Besynnerligt nog då jag var färdig att lägga mig inträdde en gammal 60-års man, som var från Ystadtrakten han var kommen dit ett par dagar innan för att kära dem att bereda torf s.k. "mosa". Någon aktieegare derstädes hade äfven egendom vid Ystad. Denne man berättade att der var ofantliga fält med ypperlig torfjord, men folket hade icke någon lust att befatta sig med den saken, så att han trodde att der icke blef något af, ty de verken kunde eller ville jelpa till med att bereda någon torf. Dagen derpå reste jag åstad mot Uppsala igen, jag legde skjuts med en som körde med posten ifrån bruket till Uppsala. Denne var andligt sinnad, blef särdeles glad för det han fick en trosfrände att skjutsa. Han såg neml. att jag hade en bok i fickan, att det var min resekaländer kunde han icke veta utan han tog för gifvit att det var en bönebok jag dagligen begagnade mig af. Naturligtvis ville jag icke upplysa honom om misstaget och vi blefvo förden-skull särdeles goda vänner. Att jag var i från Skåne intreserade honom också emedan han hade hört att den som skulle lära dem att taga upp torf även var ifrån Skåne. Han tyckte att det var mycket syndigt att bränna upp jorden emedan Gud låt skog växa varje dag.

ACC. N:R M. 11763:191.

191
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Om icke man skulle använda skogen till detta vad skulle väl den vara till? Då upplyste jag honom om huru det i verkligheten stod till med den saken men han hade svårt för att tro att det kunde vara på det viset. Jag kunde lätt fatta hans åsigt härvidlag emedan skog var der mycket mera än det var möjligt för dem att använda till bränslebehof, en stor del låg och rutnade upp var man såg der vägen gick fram. Vi anlände till Uppsala så att jag kom i god tid för att komma på ångbåten som gick mot Stockholm dit jag skulle och kom om några timmar då jag kände mig så godt som hemmastadd derstädes. Jag hade ännu kvar några ställe som jag skulle besöka hvilka icke var tillgängliga för allmänheten vilken dag som helst näml. Kungliga slottet, Nationalmuseum, Riddarholmskyrkan mfl. plattser såsom Mosebacke och Strömparterren som jag äfven ville besöka då jag var i Stockholm. Några dagar derefter begaf jag mig åstad mot mit hem, men det blef på en omväg. Kanalvägen till Göteborg skulle ju också befaras hade jag beslutat. Att resa kanalvägen tager jernförelsvi lång tid, men är man kommen åstad för att se detta storverk som benämnes "Göta kanan" måste man följa med på denna tur som går tvärs öfver Sveriges rike dels igenom Sjöarne Vänern och Vättern dels på "torra land" der kanalen är grävd och vattnet regleras medelst slussar som fyllas med vatten och på detta sätt lyfter båten än upp och än ner så att man ständigt är någorlunda i jern

ACC. N:R M. 11763:192.

192
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

nivå med jordytan man far förbi. Detta kanalarbete blef fulländad år 1832 så att segelleden sträckte sig från haf till haf tvärt öfver landet, utom sjöar och älfvar som följdes måste sprängas och gräfvas något öfver åtta mil kanal, således blef en sammanhängande segelled af något öfver trettiosex mil. En tid ansågs detta arbete som ett av "verldens sju underverk". Kanalen har fem s.k. bestämmande och femtiotre sänkslussar. Samtliga sifferuppgifter som här äro uppgifne, är enligt Sveriges Statistik från år 1861. Ångbåten gjorde en afstickare till Norrköping der det vid tillfället låg i hamnen en ångbåt Monitor som den store uppfinnaren Jon Eriksson sjänkt åt Svenska Staten. På detta fartyg var ett rundt torn deri tvänne kanoner som drefs rundt då det gälde strid. Jag tror att denna ångbåts kanoner aldrig ens blefvo profskjutna, detta kan jag icke med bestämdhet påstå, men jag har hört af sjömilitärer att det hela icke var praktiskt efter nutidens krigsuppfinningar. Slutligen efter passeraandet en massa slussar vid Trollhättan mfl. andra ställen voro vi med kanalbåten framme i Göteborg. Detta var på föremiddagen och västkustbåten skulle icke afgå för än kväll så att jag hade hela dagen på mig för att se mig ikring. Der var mycket att se i denna stora staden, så att jag icke på långt när hann med mycket, men jag gjorde i det fallet vad jag kunde. Att beskrifva något dervidlag är icke värt att jag befattar mig med, men jag vill ändå nämna nå-

got, t. ex. den stora hamngatan med de lika höga husen nästan så lång man kunde se var i sitt slag det som väckte min största uppmärksamhet; ja allt var storslaget i sig sjelf och det måste vara så, emedan det är rikets andra stad. Om aftonen avgick båten, det var nu efterlängtadt att komma mot hemmet så att man gladde sig deraf, allt gick bra men då vi kommit ut på sjelfva stora sjön blåste det upp till storm, så att jag icke kunde tänka på att komma lyckligt ifrån denna, som jag tyckte, lifsfarliga sjöresa. En del saker som var på däck^{sådan}et blåste över bord, ingen passagerare vågade sig vara på däck; bland dessa voro tvänne lotsar tillockmed dessa voro ganska sjösjuka; allt vad man hade i magen måste aflägsnas, jag satte inne i en der nödvändighets hytt och en sjö kom så skarp och slog mig bakifrån så att jag flög på den stängda dörren och ut på däck^{en}et med byxorna oordnade att jag säkert kommit över bord om den s. k. relingen icke varit så hög att jag derigenom blef räddad. Någon af besättningsmännen som var på däck åsåg äventyret med det fäste de sig icke vid; det var måhända för dem vanlig företeelse. Vi voro neråt mot Torekof då detta hände. Sedan det började "dagas" aftog stormen så småningom att då vi anlände ner förbi kullafyr blef det vackert väder; qväljningarna aftog så småningom, att när man gick i land i Landskrona hamn blef man strax en "annor menniska".

Nu var man så godt som hemma, man kände de flästa man såg;

ACC. N:R M. 41763:194.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det var nu bara att tänka på huru man skulle komma snarast möjligt till hemmet här i Norrhviddinge. Jag hade en särdeles tur att få åka med tåget gratis till Teckomatorps grusgraf lyckades mig derigenom, att en klass skolynglingar med dess lärare hade beredts att få en tågtur på den under byggnad varande jernvägen så långt att det var färdigt. Denna sak hörde jag händelsevis omtalas och emedan jag var litet bekant med sjelfva öfverläraren, vände jag mig till honom och anhöll att följa med såsom medpassagerare i hans sällskap, denna anhållan villfors mig, det var god platts, men jag fick skynda mig upp ty nu skulle tåget genast afgå. Icke blef jag den siste att äntra upp i grusvagnen och tagga platts såsom en skolyngling bland de öfriga resenärerna. Rätt vad det var gafs det signal och skolgossarne stämde upp "Sätt maskinen i gång herr kapten", utan uppehåll gick tåget så långt det då kunde komma; på plattsen jag nämt grusgrafven som var belägen på närmaste afstånd till mitt hem stannade det och jag steg af. Det var presis som om det var anordnad enkom för mig. Detta skedde den 15 juni 1865 och om en half timmas tid blef jag välkomnad af de mina här i huset och min Stockholmsresa var ändad för denna gång. Trettio två år derefter i juli månad bar det i väg igen mot Stockholm men denne gång var det med sällskap. Det var för att bevista jubileumsutställningen, som hade tillkommit med anledning af Konung Oskar II tjugofemte regeringsår. Ut-

ACC. N:R

M. 11763:195

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ställningen öppnades på Sofidagen den 15 maj som var Drottningens födelsedag och slutade 15 september. Det var ett ständigt vallfärdande till Stockholm under hela denna tid. Jag reste den 3 juli i sällskap med Bengt Assarsson och hans då unga Fru samt Ida Hoffner från Huvudstorp. På ditresan var mycket trångt i alla jernvägskupeerna så att, reste man sig upp för att endast se ut genom vagnsfönstret eller i något annat ärende, man kom att lämna sätet blef detta med detsamma genast upptaget af någon som hade haft ståplatts en fem sex mil eller måhända ännu längre; denna tiden var i beroende mycket af huru långt det var emellan stationerna, emedan att vid alldrig så litet uppehåll hände det att någon antingen afgick eller tillkom; vagnarna voro stundom så proppfulla med pasagerare att Konduktörerna med möda kunde komma fram för att göra sina åligganden. Då äntligen tåget var inne vid centralstationen voro våra flickor der och mötte oss. Flickorna som voro Elever hos Handarbetetsvänner (Ellen, Bengta och Måns Pers Bengta från Hufvudstorp) bodde tillsammans i Brunkebergsgatan, som är belägen ganska nära järnvägsstationen. Det var godt att få vila ut hos dem några timmar innan man skulle begifva sig åstad till utställningsplatsen; de hade arrangerat för oss, så att vi kunde bo hos dem och vi voro genast så godt som hemma med detsamma. Sedan vi vilat ut ett par timmars tid var det att begifva sig till utställningsplatsen som hade namnet "gamla Stock-

ACC. N:R

M.

11763:196.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

holm"; nog trodde jag, som varit i Stockholm förut, att det skulle varit lätt att orientera sig, så att man icke behöfde fråga någon efter verken det ena eller andra, men de trettiotvåårn som gått sedan jag varit i Stockholm hade totalt förändradt allting tyckte jag, det var godt att vi hade dervidlag kunniga vägvisare (cicernor) att tillgå - det var alltid någon af flickorna som hade tid att gå med oss - så att i detta fall hade vi det bättre än de flesta andra främlingar därvidlag. Min dotter Bengta satt i nationaldräkt på utställningslokalen och vid gobelängvävstolen vid det första tillfället vi kommo dit ut, vilket arbete de turade om att verkställa under utställningstiden för Handarbetets vänner. Bengta hade vid ett tillfälle äran att tala med dåvarande danske kronprinsen, som väl förstod och han förstod henne. Han frågade om hon varit i Köpenhamn m.m. därför att hon var ifrån Skåne. På utställningsområdet var mycket att beskåda, isynnerhet "gamla Stockholm" med torn och Konungaborg från sextonhundratalet, väckte stor beundran. Carl tolfte lokaler, sängarna deri drabanterna hade legat m.m. sågos vara särdeles enkla, men då dessa hade beagnats af Carl XII-ts bussar voro de i alla fall beundransvärda. Jag vågar mig icke på att vidare beskrifva denna särdeles lyckade utställning, men storartad var den i alla afseende och arrangementet väl genomfört så att besökande från både fjärran och när antingen med jernväg eller sjöledes, med anordnande s.k. billig-

hetsresor vissa tider, så att icke alla skulle komma dit samtidigt från hela landet. Den 11 juli, samma dag som André begaf sig i "skinnbalong" mot nordpolen, reste jag tillbaka med jernvägen till Norrhviddinge, Bengt Assarsson och hans Fru reste en annan väg för att besöka någon bekant i Östergötland eller var det var, Ida stannade kvar i Stockholm för att ingå i Handarbetets vännerns vävskola. På min hemresa i jernvägsvagnen var minst lika trängt om plattsen som vid uppresan. Mitt ressällskap bestod af några skollärare, som varit och äfven bevistat ett möte utom Stockholmsutställningen - jag tror det var i Uppsala mötet varit - emellertid voro dessa - somliga af dem - mycket ansträngda af resan, en isynnerhet vilken var liten till vexten bad sina kamrater om de ville lägga honom upp på bagagehyllan, så att han kunde få vila sig och sofva lite gran. Jo bevars, han lyftades upp och fick god ro derstädes. Konduktören som passerade emellanåt såsom vanligt, frågade: Äro alla med om att hafva detta kolli bland andra edra saker, så får det gå, men för all del hjälp honom då han skall ner igen så att han icke kommer i någon förtret vid uppvaknandet. Innan tåget kom till Eslöf blef han nedflyttad, der skiljdes jag från detta sällskap och om en liten stund var jag i Marieholm och slutligen hemma der allt var godt och väl. Mor hade hemma såväl Assar som Christin och sin dåvarande trolovade Johan Jeppsson och allt var som då jag reste, så

ACC. N:R M. 11763:198.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

att allting stod bra till, men jag var i alla fall mycket trött, så att det dröjde flera dagar innan jag blef fullt utvilad efter denna min Stockholm resa.

År 1921 öfverlämnade jag mitt landtbruk på arrende till min svärson (min dotter Bengtas man) Anders Andersson i Allarp; för den skull hade jag numera icke landbruket att tänka på, därför hade jag särdeles god lust för att antaga min sons erbjudande på en biltur till Östergötland i sällskap med hans söner jemte Mauritz från Allarp. Vi blefvo alltså sex man högt neml.: Jag som då var i 79 året, Assar, Stig, Yngve och Helge som var 7 år samt Mauritz, han skötte kameran, Assar och Stig turade om vid ratten, Yngve och jag upptecknade var vi voro samt hade hand om vägkartan, Helge hjälpte mig att se efter vilken af sjöarne han trodde det var lönt att sätta fisksnöre i, nästa gång vi skulle komma att köra där förbi. Färden började den 19 juli 1922 kl.10 f.m. sattes bilen i gång i St-harie, upptog först Mauritz, så mig och det bar i väg mot Landskrona der intet uppehåll gjordes. I Hälsingborg voro vi vid två tiden på eftm. då vi stannade vid Hotell Mollberg der vi drack caffe, sedan fortsattes resan till Engelholm, ej heller der gjorde vi något vidare uppehåll, utan vi körde strax till Skelderviken der det var bestämt att vi skulle hafva vårt första nattläger. Bilen kördes in i ett litet busksnår och det medhafda tältet sattes upp på några få minuter och

ACC. N:R M. 11763:199.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den oljade presseningen spändes öfver bilen som stod brevid tältet, gossarna samlade ihop ljung som vi skulle ligga på, och så kunde vi krypa i våra medhafda präktiga sofsäckar när vi behagade. Innan jag lämnar västkustens landsbygdsbeskrifning får jag omtala att vi även besökte det natursköna Mölle och Krella fyr innan vi hunno till Engelholm. Wi sofvo i god ro allesamman tills morgonen inbröt men då märkte någon af oss, att tältet var vått på innersidan, detta gjorde att vi sågo efter huru dant vädret var; det regnade ganska stridt, så det var icke lönt att rätta på, därför togo vi morgonturen i sofsäckarne till det upphörde att regna, detta var vid 10 tiden, då stego vi upp och frukosterade medan tältet hann att torka, sedan blef det vackert väder och bilen sattes i gång mot Torekof, som vi passerade sedan vi betraktat de väldiga hafsdynningarna strax utanför byggingarne. Nu hade vi Båstad som närmaste mål och det dröjde icke synnerligt länge för än vi nådde till denna särdeles vackra platts med sina härliga trädgårdsanläggningar under den ur bergslutningen anlagda minst en kilometer lång ur själfva hälleberget utsprängda vägen, i lagom lutning och tillräcklig bredd, till den vackraste landsväg der trädgårdarne äro belägna långsamt. Således utgör vägen den ena gränsen och bostäderna den andra, allt var fint och väl vårdadt. Då vi lämnat Laholm låg badorten Malen strax intill också voro vi i Halland. Bilen sattes i rask

fart mot staden Laholm dit vi anlände vid femtiden. Der fick man se forsens vilda fart; det var Lagan som brusade fram att man kunde "hisna" att åse huru vattnet virvlade genom bron vi passerade. Då vi nu voro riktigt komna in i Halland, skulle taga i betraktande den växande grödan derstädes och den var ganska vacker der vi körde förbi. En stork ståtade till och med på taket å en gård som låg utmed landsvägen, men någon storkredde syntes icke till derstädes. Klöfverskörden pågick, den syntes ganska god var vi åkte förbi i hela Halland. Till Halmstad anlände vi snart, vi körde direkt till en släkting, som idkade bagerirörelse, men denne var icke hemma vid tillfället. Sedan vi besett staden som hölls fin och vacker öfver allt, så att det syntes vara ett väl ordnadtt samhälle. Vi fortsatte i bilen utåt byggden och passerade i rask fart den ena till tältning inbjudande skogsdungen efter den andre tills vi slutligen bestämde oss för att göra allvar af göra förfrågan i en gård vars egare hette Anders Bengtson i Getinge, om det tillåts oss att slå upp vårt tält i hans derintill belägne ekskog. Bredvid skogen var ett stackat klöfvesfält, egaren deraf erbjöd sig släppa till så mycket hö vi behöfde att ligga på i tältet. Behagligt var der i alla afseende, men då det blef dag på nytt var i alla fall vår tid bestämd för vidare fortsättning på vår resa. Frukosten var fort expedierad emedan resmaten från hemmet ännu räckte till

en dag åtminstone. Så snart vi druckit caffe voro vi färdiga att fortsätta vårresa då vi först kommo till Falkenberg. Denna stads gator vore belagda med tuktad sten, men öfverallt stigninger och motsvarande lutningar. En särdeles vacker och närapå ny kyrka i s.k. Svensk Stil. Nu surrade bilen åstad mot Warberg, vägen låg icke långt från stranden för den skull beslutade vi att bada i Kattegat detta var den 21 juli, sedan voro vi strax i staden. Der var mycket att taga i betraktande, vi legde oss en ciceron, som hade grundlig kännedom om den gamla fästningen vilken vid tillfället medelst nödhjälpsarbetare reparerades här och där, gjorde de nedrasade tegeltrapporna gångbara, gjorde det ofarligt att pasera underfallfärdige valfven, tog bort sådana saker som voro helt uppmultnade af det gamla murverket etc.etc. En hel del af den gamla fastningen var likväl ganska väl bibehållet, tex General Täcklins fängelserum var att syna till lika beboeligt nu som det var för hundra år sedan, då omnämnda general mfl. försmäktade i fängelserna i egenskap af landsförrädare i Gustaf tredjes tid.

Solen började dala mot sin nedgång och fördenskull var det att knalla sig åstad så fort som möjligt mot Knallabygden. Vägen gick i viskadalen och vi kommo till en plats som hette Berghem-der var även jernvägsstation- icke långt från vägen låg ett litet hemman der egaren af marken som vi tyckte passa till att tälta

bodde; vi frågade denne om han tillåt oss sätta upp tältet? Jo bevars, jag skall visa var "sigenara" brukade sätta upp sina tält, för der tycka dessa är den bästa plattsen. Denne välvillige man hette August Ericson. Der var mycket lungt och en stortad utsigt öfver den vackra viskadalen, men det var på helleberget i ordets fulla bemärkelse; der fans ingen annan vexlighet utan ljung på stenklippan, således kunde bädden fort göras i ordning så snart tältet blifvit uppställt; svårast var det att hitta någon bergskrefva att fästa tältpinnarne uti. Det härligaste väder man kunde önska sig var det, så att det gick att sofva lika bra om man låg i tältet eller utanför detsamma. Detta var natten mellan den 21 och 22 juli. Sedan vi frukosterat och druckit caffe skref bref till våra hem och sändes från Berghemsjärnvägsstation. Nu togo vi afsked från denna härliga och fridfulla platts och fortsatte resan mot Borås på den utan tvifvel allra vackraste trakt som fins i Sveriges rike. Det är i Wiskans ganska breda ådal som här vägen går, efter att synas till tämligen fruktbart å vissa plattser, begränsad å begge sider dels af skogsbeklädda stenklippor, dels af mins tvenne gånger så höga bergväggar som det är vid Skärälid; den ena landskapsvyn vackrare än den andra, slutligen anlända vi till Borås der man först fraperades af Elfsborgsregemäntets härligt anlagda militärbyggnadernas lochemänt. Om det den dagen var marknad i staden gjorde

ACC. N:R M. 11763: 203.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

jag mig icke underrättad, fullt med salustånd å torget var der, det fans allt möjligt till och med sådant västgötakram som det i min barndom bars omkring och bjöds ut till försäljning i stugorna på landsbygden då dessa handelsvaror breddes ut på bord, sängar eller var det var platts för dess förevisning. Det är sent att uppräknat allt vad som der salufördes; vi köpte ål som var kommen på jernväg från Göteborg samt annan proviantförstärkning emedan matförrådet minskades synbart efter varje måltid. Sedan vi kört litet rundt om i staden och sett oss omkring tillräckligt, som vi tyckte, styrdes kosan dirikt mot Ulricehamn en stad som hade ett särdeles natursjönt läge. Vi fortsatte att bilå åstad tills vi hunnit fram till en plats der det ansågs lämpligt att vila ut samt spisa middag stannades bilen, steg af och rättade ut benen, sedan var det ett nytt göromål som skulle skötas, neml. försöka att få skinnen af ålen som gick ganska bra, emedan jag varit med om detta göromål förut; de läckra bitarna kommo snart i kokpannan som stod färdig öfver primusköket vilket aldrig strejkade. Rätt vad det var stod bordet - gräsmattan - serverat. Rätterna blefvo fort färdiga, vi åto ål och potatis så mycket vi orkade och vi blefvo nästan mer än mätta, därför uppsköts caffekokningen tills vi stannade efter cirka 4 milsfärd; detta var vid en liten insjö, belägen utmed landsvägen der det även var ett litet buskage vid detta låg fiskeredskap

ACC. N:R M. 11763:204.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

som mycket intresserade Helge isynnerhet, även vi öfriga hade nog haft lust att pröfva vår fiskelycka om vi dertill varit berättigade. Vi drucko kaffe och vilade ut en god stund härliga platts. Nu fortsattes resan mot Wiskafors der de präktiga galscherna tillverkas. Sedan hade vi sikte på Ulrisehamn, som vi körde förbi utan att göra något vidare uppehåll. Denna stad är belägen på en särdeles vacker platå söder om viskadalen och man har härifrån en så härlig utsigt att det skulle sökas efter någon vackrare. Då vi sedan kom till en kronoskog som låg vid Ledhästra vilket denna platts hette, var ett spår i gräset som ledde in i skogen vilket vi följde till en öppen platts det var efter en kolmila der det var fritt för all slags vextlighet, så att man kunde tälta och taga nattlogi inuti den stora vackra skogen; straxt intill fanns riklig tillgång på ljung som gossarna som vanligt bäddade med uti tältet. Der var lungt och fridfullt i alla afseende så att det skulle sökas efter en platts som vore såsom denne. Detta var den fjärde natten å rad vi sofvo i tält, så att nu voro vi vanda turistresande som få. Om morgonen då vi vaknade var det ett strålände solsken. Furudoft från den urgamla skogen, måhända hundraåriga träd som bildade valfet öfver oss. Medan vi höllo på med att packa i hop "nattgrejorna" koktes kaffet och frukosten var serverat hade vi endast att passa på i denna behagliga platts i den passande dagern att blifva porträt-

ACC. N:R M. 11763:205.

205
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

terade såsom vanligt vid dylika tillfällen. Mauritz skötte kameran för den skull kom aldrig hans bild med på något kort. Nu hade vi varit borta så länge att skägget började blifva väl långt, men detta hjälptes lätt emedan vi hade rakedon med oss, som nu blef använd, så att vi voro i detta fall fina nog för att visa oss i Smälänningarnas hufvudstad: Jönköping dit vi snart anlände sedan vi hade lämnat vårt härliga Ledhästra. Nu började Malmöhusläns bilnummer bokstafven M blifva sälsynt, vi blefvo mera observerade för den skull, men detta gjorde ingenting fast än då vi stannade kom strax en polis och gaf noga akt på huru många vi voro eller det var något annat det var fråga om, voro vi lika kloka på. Jönköping såväl som de städer vi förut passerat hade ett särdeles vackert läge; der är många vackra och dyrbara byggnader förutom de storartade militäretoblisementen. Der var mera än säkerhetståndstickorna att tala om, ifall man skulle här beskrifva något af denna stads sevärdheter. Nu ställdes bilen mot Husqvarna vilken stad vi passerade utan att göra något uppehåll derstädes, vi måste tänka på att det var lång väg vi hade ännu att färdas, derför bar det åstad längs åt Vättern och vi voro snart framme i Per Brahes stad: gamla Gränna med Brahe bysten och Brahe ruinen. Denna stad verkade mycket gammal. Ruinen var belägen högt uppe på berghällen eller rättare ovanför denne på en dominerande höjd, der man har den bästa utsigt över Wissingsö.

ACC. N:R M. 11763:206.

806
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Då de öfriga klättrade upp till ruinen blef jag nere i bilen hos bagaget der jag slapp att sitta ensam. Gården der vi höll låg utmed vägen och hette Mattsagård och dess egare hette Rundqvist, han och frun voro borta men deras 10 barn voro hemma - 9 gossar och 1 flicka - hon hette Lisa var då 10 år gammal, var mycket rar och pratsam. Hon blef så förtjust för hon fick sitta upp i bilen då den stod stilla, trycka på signalknappar, hade icke haft något emot att följa med oss. Efter besöket på ruinen fortsattes strax resan mot Wadstena, men vi hade icke kört långt för än vi kom till en platts som hette Ödeshög. Der var vägen nästan sperrad af ett par bilar som kört ihop, den ena en omnibus, den andra en vanlig personbil - men lyckligtvis var det ingen som blifvit vidare skadad, personbilen låg delvis upp och ned i diket och var mycket sönderkörd. Vi fortsatte så snart vi kommit förbi och anlände till en hamnplatts som hetter Hästholmen der det arbetades på att lyfta upp det för 3 års tid sedan förolyckade ångfartyget "Per Brahe" som innehöll liken efter ett tjugotal pasagerare samt mycket värdefullt gods. Emedan det var söndag stod upptagningsarbetet stilla, och det var långt lidet på eftermiddagen, beslutade vi att bila åstad till Omberget för att söka upp ett passande herberge derstädes, vilket lyckades öfver förväntan; der var äfven en kronoskog att tillgå som vi begagnade oss af, ett julspår följdes in i skogen pressis

ACC. N:R M. 11763:207.

207
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

mitt för Allvastra Klosterruin; det var lika bra der att logera såsom jag förut skrifvit om nattharbergen. Då vi körde der ifrån mot Hästholmen kommo vi förbi ett gammalt historiskt svenskt minnesmärke. I en sten var det inhugget följande: "Här har enligt sägen Svärker den äldre blifvit dräpt". Wi voro snart framme och fick åskåda upptagningsarbetet af det förolyckade fartyget, vilket tillgick på det sättet, att vid begge sidor om det som skulle upptagas lågo fartig der det var anbrakt s.k. spel liknade "drejstolarne" som användes i fordna tider vid väderqvarnerne, som medelst ifrån dessa gingo grofva linor under detta och på så sätt gick allt så småningom upp i dagen. Då vi voro der ~~var~~ det endast ett par meter af masttoppen som var synlig över vattnet. Det dröjde endast ett par dagar till för än de började att kunna lossa såväl gods som liken efter de drunknade. Anhöriga till dessa från skilda orter inom landet, kommo då i tillfälle att hämta de sina och begrafva dem enligt kyrkligt bruk i dess hemorter. Nu voro vi på färden mot Per Brodins gård Jernevik der vi voro efterlängttade och mottogos på det hjertligaste; vi gästade även i Wadstena der Brodin bodde under vintermånaderna i hans der belägna fina statsfastighet som han även var egare af. Tvänne dagar dröjde det innan vi fick lämna dessa gästfria och trefliga hem i staden och på landet. Wi medförde från Brodin, hans fader Håkan Perssons, Brodins Fru och Dotter,

ACC. N:R M. 11763:208.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hälsningar till alla. Den 26 juli var nu inne då vi togo farväl från ovannämnde och begaf oss åstad mot staden Schenninge vilken vi körde förbi utan att göra något uppehåll, sedan kommo vi till gamla exercisplattsen Malmslätt der tvenne flymaskiner företogo öfningar som gick lyckligt, sedan stannade vi i Lindköping en gammal känd stad der vi sågo oss ikring så mycket tiden tillät; vi besökte den särdeles stora domkyrkan det var mycket värdefullt att skåda. Waktmästarfrun som var ciceron hade allt på sina "fem fingrar" fast han talade mest danska - hon var dansk född - hon gaf fullkomlig förklaring öfver gamla svenska ätters begravningsplattser i kyrkan, samt andra historiska saker kunde hon redogöra för så att kunde icke önska sig mera i den vägen. Allt var väl underhållet och i den bästa ordning. Sedan vi träffat Sigge Håkansson som gick i Linköping skolläroverk begaf vi oss åstad mot det beryktade fabrikssamhället Åtvidaberg, som är särskilt känd för tillverkning af kontorsmöbler. Derefter anlände vi till ett stadsliknande samhälle som heter Gamleby med salutorg och handelsbodar m.m. som är beläget vid ändan af Gammelbyviken som kommer från Östersjön och är segelbar för rätt stora farkoster i hela sin längd vilket påstods vara fyra mil; faller ut i Östersjön vid Staden Wästervik dit vi nu vore komne och stannade med bilen hos Sysslomannen Per Håkansson Assars svågar som innehar befattningen som föreståndare för Wästerviks husspital. Hos

ACC. N:R M. 11763:209.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

herrskalet Håkansson stannade vi nu så länge vi kunde vara från våra hem; Fastän det var vid en anstalt för sinnessjuka var der så fridsamt och hemtrefligt i Håkanssons bostadslägenhet att det alls icke märktes något obehag i något afseende. Beläget cirka en half mil från staden utmed viken, så att det är trafik både på sjö och land. Då vi voro der lossades stenkol till inrättningen från en skuta som kommit direkt från Irland. Post från staden Västervik ankom ett par gånger dagligen. Plattsen tycktes vara väl vald i alla afseende. Det vore mycket att skriva om man skulle berätta något vidare om denna jämförelsevis nya vårdanstalt; något vill jag likväl här omnämna: Det finns många byggnader såväl för patienter som till vaktpersonal, läkarebostäder samt för tjänstemän var det väl sörgt. Dessutom tillhörde der en landtegendom som dref landtbruk hufvudsakligen för mjölkproduktion till den talrika personalen. Ett eget elektrisitetsverk var der även inrättat uteslutande för Hospitals behof m.m. Särdeles vackra trädgårdsanläggningar i terrassafdelningar ifrån Bostadsbyggningarne ända ned till stranden. Der var segelbåt, brygga och badhus så att man kan säga att det togs nytta af Gammelbyviken. Att vårdanstalten är en af de största i riket visas derigenom att patientantalet var öfver tusen, vårdare till dessa förslog det icke med ett hundra dessutom flera slags handtverksverkstäder, vattentorn och alla andra nutidsbekvämligheter

ACC. N:R

M. 11763:210.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

af flera slag. Den årliga kostnaden för att uppehålla det hela belöper sig till öfver en miljon kronor, och Sysslomannen Per Håkansson förestår och skall svara för det hela, vad ordning och ekonomi beträffar, således har han anförtröts en maktpåliggande plats i detta samhälle. Idag är det den 31 juli och kl. 11 f. m. togo vi farväl med dem alla som gifvit oss så mycket nöje och trefnad i Wästervik och så suto vi ånyo i bilen och började vår hemfärd på fullt allvar, styrde mot Kalmar mfl. städer vid den s.k. Östkusten. Först passerade vi Oskarshamn, Påskalle-
vik, Mönsterås samt några andra rätt stora samhällen innan vi nådde Kalmar som var den förnämsta platsen på denna rout. Der stannade vi och stego af bilen för att riktigt kunna se denna beryktade stads märkvärdigheter, såsom det urgamla slottet samt en del andra fornminnen som voro värda att taga i skärskådande, men vi tänkte på den långa vägen, så att vi för den skull gaf oss åstad och försökte att slippa ligga öfver mer än en natt innan vi nådde till våra hem och detta lyckades. Nu gällde det att hitta rätta vägen ut i från Kalmare stad, detta gick icke så lätt emedan den gamla vägen var stängd till följd af vägförbättringsarbete pågick nästan var man försökte köra, man måste köra omkring på flera ställen, slutligen lyckades vi att komma på en framkomlig väg der vi kunde rätta oss efter den medhafda vägkartan. Jag måste omtala att vid den tiden företogs storar-

tade vägförbättringar i hela detta län, åtminstone mot Blekinge-
trakten der vi skulle köra, på flera mils längd. Berghällar
sprängdes och vägkrökar som rätades der det behöfdes, t.ex. då
det var stenklippa vid ena sidan om vägen och kärrmark vid den
andra, var ställt skydd antingen med en meter höga bastanda ki-
lade gråstenar eller räck af järn; allt var gjort omsorgsfullt
så att det väl uppfylde sitt ändamål, till och med är det sprängt
dike utmed vägen der denne gick bredvid hälleberget. God till-
gång var der på passande väglagningsämne längs åt vägen på lån-
ga sträckor låg kilad s.k. gatsten, som antagligen var för ex-
port till städerna eller måhända till utlandet. Denna dag var
snart till ända, så att det var tid att söka upp passande tält-
plats, som fanns i en skogsdunge i Hossmo socken i Småland. In-
nan vi kröpo i sofsäckarne för sista gången åto vi en god afton-
måltid som Fru Greta Håkansson hade försett oss med sedan börja-
de det att kvällas, så att någon fotografering kunde icke före-
tagas derför lade vi oss till ro och sof godt till tolf tiden,
men då började det att knalla över tältet; det var blifvit den
förste Augusti då andjagten var loflig, icke lång från vårs vi-
loläger var kärrmark, der antagligen vildänder hade häckat. Om
det föll något viltbråd eller det var endast saluter, togo
vi icke kännedom om, utan vi lade oss till ro igen och sofvo
godt tills det var uppstigedags, men tyvärr regnade det då ganska

stort så att vi måste hålla oss "inhyses" till vid 9 tiden då solen började att skina, så att vi kunde få tältet torrt nog att packa ihop på dess platts, men då voro vi, så fort sig göra lät, i bilen och åstad mot Blekinge, vi hade ännu trettio mil till våra hem; det vackra Blekinge borde vi ju även beskåda så noggrant sig göra lät. Här började det att finnas bekantskaper: Mauritz såg en klasskamrat från Lunds realskola och Stig talade med en af sina, men fram måste det gå. En sådan härlig skogsväxt der finns i Blekinge: Många träd är der, som äro behänge med skyddsplakat för åverkan - det var således vackra bokar som antagligen staten hade inlöst - vackra äro de, så att den som icke sett dem kan svårligen göra sig en föreställning af att sånana finnes i vårt kära fosterland. Vi passerade många plattser med kända sockennamn såsom Semjö, Ramdala mfl., så voro vi Karlskrona der vi stannade och stego af för att bese de storartade flottanläggningarna, Greve Dahlbers staty m.m., skaffade oss litet chokladförfriskningar innan bilen surrade iväg mot sydligare trakter, som passerades gratis förbi såsom städerna Ronneby, Carlshamn och Sälvesborg, derefter gick det så rakt som möjligt mot "vårt land igen". Jag nämner "så rakt som möjligt" emedan till följd af vägförsärrningar måste vi köra rätt långa omvägar, ty i Blekinge pågick ännu mera storartade vägbyggningar än vi sett i Kalmar län der vi farit förbi, ty här

ACC. N:R M. 11763:2/3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fick man se stenkrossarna i verksamhet på vägen efter en lokomobil, derefter ångvältar som packade ihop; detta pågick oafbruttet, så att det var ett arbete som gick undan för undan så långt man kunde se. Der som i Småland var överflöd på ypperligt vägbyggnadsämne. På samma sätt som i Småland rätades vägkrokarne så mycket som sig göra lät; höjderna, backarne sänktes och de sankna ställen påfyllades så att "det som ojämt är skall jämnat varda".

Det dröjde icke länge för än vi voro i Skåne; Kristianstad kommo vi till då klockan var sju, vi spanade efter att möta eller eljest träffa någon bekant, men det var förgäfvets, vi sågo oss om i staden en stund innan det fortsattes åstad mot Hörby, men då måste för första gången på hela resan lyktorna tändas, vi passerade Orup o. Widarp sedan dirikt till Bilens och Assars hem i Storeharie, Fornhög, som det numera benämndes och då var klockan 10 på qvällen, då resan var fullbordad, liksom mina anteckningar i öfrigt äro.

Norrhviddinge den 22 april 1929

Per Persson

Denna bok önskar jag att min son Assar L. Persson skall förvara såsom ett enkelt minne från mig och den långa bilturen vi gjorde 1922.

ACC. N:R M. 11763:214.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Efter att jag har börjat mina anteckningar på denna boks första sida med saker och händelser som rört militära förhållande vill jag ävenledes på denna sista sidan afsluta dem med något i den vägen, då jag vill meddela namnen på skvadroner och kompanier som voro förlagda på denna ort - nordvästra Skånes regementen - vilka nu äro ett minne blott:

Skånska Husarregementet:

Lif Skvadron
Sandby Skvadron
Silfåkra Skvadron
Koleberga Skvadron
Bjärre Härads Skvadron
Fleninge Skvadron
Fjärestads Skvadron
Landskrona Skvadron
Hoby Skvadron
Arie Skvadron

Norra Skånska Infanteriregementet

Lif Kompani
Norra Åsbo Kompani
Västra Göinge Kompani
Gärds Kompani
Frosta Kompani
Rönnebergs Kompani
Luggede Kompani
Onsjö Kompani